

§ 364

Uppföljning av program och planer 2024

KSN-2024-00267

Beslut

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta

1. **att** uppdra till Uppsala Vatten och Avfall AB att revidera Avfallsplan – program för ett cirkulärt Uppsala utan avfall,
2. **att** uppdra till kommunstyrelsen att revidera Energiprogram 2050,
3. **att** uppdra till kommunstyrelsen att revidera Handlingsplan för Gottsundaområdet 2021–2023,
4. **att** uppdra till kommunstyrelsen att revidera Åtgärdsprogram för kvävedioxid –Uppsala kommuns handlingsplan för luftkvalitet och i samband med det se över hur kommunens styrning kan utvecklas för att möta WHO:s skärpta riktlinjer avseende luftkvalitet.

Sammanfattning

Uppsala kommun genomför årligen en samlad uppföljning och aktualitetsbedömning av program och kommungemensamma handlingsplaner (fortsättningsvis används i huvudsak det övergripande begreppet program för båda dokumenttyper). Undantaget 2023 har uppföljningen genomförts varje år sedan 2017.

Syftet med programuppföljningen är att bedöma behovet av styrningen i respektive program och att ge kommunfullmäktige ett bra underlag för att kunna minska styrsignaler. Därför är utgångspunkten i uppföljningen att program som inte är under revidering ska aktualitetsbedömas, alltså en bedömning av huruvida behovet av programstyrningen fortfarande existerar. Uppföljningen ska också bedöma om styrningen i program är tydlig, bidrar till färre målkonflikter och minskad styrträngsel i förhållande till lagstiftning, grunduppdrag, bolagsordning, fokusmål eller uppdrag i Mål och budget. Detta görs enligt modell för programhantering.

Uppföljningen av program och planer har för 2024 genomförts i samband med ordinarie verksamhetsuppföljning per augusti. Den baseras på återrapportering från nämnder och bolagsstyrelser, men i vissa fall även på måluppfyllelse i relation till programmets indikatorer där sådana finns. Måluppfyllelsen ligger till grund för aktualitetsbedömningar av programmen, det vill säga beskrivningar av programmens status och eventuella behov av förändringar. Aktualitetsbedömningarna återfinns i sin

Kommunstyrelsen
ProtokollsutdragDatum:
2024-12-11

helhet i den samlade uppföljningsrapporten i bilaga 1.

Beslutsunderlag

- Arbetsutskottets förslag 3 december 2024 § 319
- Tjänsteskrivelse daterad den 26 november 2024
- Bilaga 1, rapport Uppföljning av program och handlingsplaner 2024
- Bilaga 2, sammanställning beslutade program

Yrkanden

Erik Pelling (C), Tobias Smedberg (V) och Linda Eskilsson (MP) yrkar att ändra att-sats 4 till:

att uppdra till kommunstyrelsen att revidera Åtgärdsprogram för kvävedioxid –Uppsala kommuns handlingsplan för luftkvalitet och i samband med det se över hur kommunens styrning kan utvecklas för att möta WHO:s skärpta riktlinjer avseende luftkvalitet.

Therez Almerfors (M) och Jennie Claesson (L) yrkar bifall till Erik Pelling (S) med fleras yrkande.

Beslutsgång

Ordföranden finner först att kommunstyrelsen bifaller Erik Pelling (S) med fleras ändringsyrkande.

Ordföranden finner därefter att kommunstyrelsen bifaller arbetsutskottets förslag reviderat enligt Erik Pelling (S) med fleras yrkande.

Särskilda yttranden

Therez Almerfors (M) lämnar följande särskilda yttrande:

I en framtida revidering av Handlingsplan för Gottsundaområdet är det viktigt att det uttalade målet om andelen hyresrätter minskar.

Stefan Hanna (UP) lämnar följande särskilda yttrande:

Utvecklingspartiet demokraterna, UP, anser att uppföljningen av spårvägsplanerna kraftigt brister. En extern granskning borde genomföras för att bedöma de ekonomiska riskerna bättre med Region Uppsalas spårvägsprojekt.

Justerandes signatur

Utdragsbestyrkande

§ 319

Uppföljning av program och planer 2024

KSN-2024-00267

Beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta

1. **att** uppdra till Uppsala Vatten och Avfall AB att revidera Avfallsplan – program för ett cirkulärt Uppsala utan avfall,
2. **att** uppdra till kommunstyrelsen att revidera Energiprogram 2050,
3. **att** uppdra till kommunstyrelsen att revidera Handlingsplan för Gottsundaområdet 2021–2023,
4. **att** uppdra till kommunstyrelsen att revidera Åtgärdsprogram för kvävedioxid – Uppsala kommuns handlingsplan för luftkvalitet.

Sammanfattning

Uppsala kommun genomför årligen en samlad uppföljning och aktualitetsbedömning av program och kommungemensamma handlingsplaner (fortsättningsvis används i huvudsak det övergripande begreppet program för båda dokumenttyper). Undantaget 2023 har uppföljningen genomförts varje år sedan 2017.

Syftet med programuppföljningen är att bedöma behovet av styrningen i respektive program och att ge kommunfullmäktige ett bra underlag för att kunna minska styrsignaler. Därför är utgångspunkten i uppföljningen att program som inte är under revidering ska aktualitetsbedömas, alltså en bedömning av huruvida behovet av programstyrningen fortfarande existerar. Uppföljningen ska också bedöma om styrningen i program är tydlig, bidrar till färre målkonflikter och minskad styrträngsel i förhållande till lagstiftning, grunduppdrag, bolagsordning, fokusmål eller uppdrag i Mål och budget. Detta görs enligt modell för programhantering.

Uppföljningen av program och planer har för 2024 genomförts i samband med ordinarie verksamhetsuppföljning per augusti. Den baseras på återrapportering från nämnder och bolagsstyrelser, men i vissa fall även på måluppfyllelse i relation till programmets indikatorer där sådana finns. Måluppfyllelsen ligger till grund för aktualitetsbedömningar av programmen, det vill säga beskrivningar av programmens status och eventuella behov av förändringar. Aktualitetsbedömningarna återfinns i sin helhet i den samlade uppföljningsrapporten i bilaga 1.

Kommunstyrelsens arbetsutskott
Protokollsutdrag

Datum:
2024-12-03

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse daterad den 26 november 2024
- Bilaga 1, rapport Uppföljning av program och handlingsplaner 2024
- Bilaga 2, sammanställning beslutade program

Beslutsgång

Ordföranden finner att arbetsutskottet bifaller föreliggande förslag.

Särskilda yttranden

Stefan Hanna (UP) lämnar följande särskilda yttrande:

Utvecklingspartiet demokraterna, UP, anser att uppföljningen av spårvägsplanerna kraftigt brister. En extern granskning borde genomföras för att bedöma de ekonomiska riskerna bättre med Region Uppsalas spårvägsprojekt.

Justerandes signatur

Utdragsbestyrkande

Kommunledningskontoret
Tjänsteskrivelse till kommunstyrelsen

Datum:
2024-11-26

Diarienummer:
KSN-2024-00267

Handläggare:
Johan Gunn, Eva-Lena Laier

Uppföljning av program och planer 2024

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta

1. **att** uppdra till Uppsala Vatten och Avfall AB att revidera Avfallsplan – program för ett cirkulärt Uppsala utan avfall,
2. **att** uppdra till kommunstyrelsen att revidera Energiprogram 2050,
3. **att** uppdra till kommunstyrelsen att revidera Handlingsplan för Gottsundaområdet 2021–2023,
4. **att** uppdra till kommunstyrelsen att revidera Åtgärdsprogram för kvävedioxid – Uppsala kommuns handlingsplan för luftkvalitet.

Ärendet

Uppsala kommun genomför årligen en samlad uppföljning och aktualitetsbedömning av program och kommungemensamma handlingsplaner (fortsättningsvis används i huvudsak det övergripande begreppet program för båda dokumenttyper). Undantaget 2023 har uppföljningen genomförts varje år sedan 2017.

Syftet med programuppföljningen är att bedöma behovet av styrningen i respektive program och att ge kommunfullmäktige ett bra underlag för att kunna minska styrsignaler. Därför är utgångspunkten i uppföljningen att program som inte är under revidering ska aktualitetsbedömas, alltså en bedömning av huruvida behovet av programstyrningen fortfarande existerar. Uppföljningen ska också bedöma om styrningen i program är tydlig, bidrar till färre målkonflikter och minskad styrträngsel i förhållande till lagstiftning, grunduppdrag, bolagsordning, fokusmål eller uppdrag i Mål och budget. Detta görs enligt modell för programhantering.

Uppföljningen av program och planer har för 2024 genomförts i samband med ordinarie verksamhetsuppföljning per augusti. Den baseras på återrapportering från nämnder och bolagsstyrelser, men i vissa fall även på måluppfyllelse i relation till programmets indikatorer där sådana finns. Måluppfyllelsen ligger till grund för aktualitetsbedömningar av programmen, det vill säga beskrivningar av programmens

status och eventuella behov av förändringar. Aktualitetsbedömningarna återfinns i sin helhet i den samlade uppföljningsrapporten i bilaga 1.

Beredning

Ärendet har beretts av kommunledningskontoret, med underlag i form av aktualitetsbedömningar från respektive programansvarig. Gemensam beredning har skett mellan programansvariga inom kommunkoncernen. I beredningen har avstämningar av aktualitetsbedömningarna gjorts med exempelvis chefer, direktörer, ordföranden och nämnder. Avstämningarna har gjorts på olika sätt beroende på typ av förslag i aktualitetsbedömningarna.

Föredragning

Programhanteringen tar sin utgångspunkt i riktlinjen för styrdokument och hanterar de kommunövergripande aktiverande styrdokumenterna i form av program, kommunövergripande handlingsplaner och andra typer av planer eller överenskommelser som innehåller åtgärder som kommunen har åtagit sig att genomföra (fortsättningsvis används enbart begreppet program).

Modellen beskriver ansvar, roller och struktur för framtagande och uppföljning av program. För uppföljning av program beskrivs hur och när uppföljning sker samt hur aktualitetsbedömning ska genomföras.

Förutom bedömningar av programmets indikatorer är det nämnder och bolagsstyrelser som i samband med ordinarie verksamhetsuppföljning per augusti svarar på grad av måluppfyllelse för de program som följs upp. Aktualitetsbedömningarna av de enskilda programmen sammanställs och vid behov ges förslag på möjliga justeringar för ökad måluppfyllelse.

Under perioden 2020–2024 har antalet program minskat och idag finns 24 beslutade program. De flesta program har tillhörande handlingsplaner. Vid årets aktualitetsbedömning har 14 program inte följts upp till exempel på grund av att programmen är i beslutsprocess, är under revidering eller nyligen beslutats och håller på att implementeras. Av bilaga 1 framgår såväl vilka program som har följts upp, som vilka som inte har följts upp 2024. Bilaga 2 innehåller en sammanställning av kommunens samtliga beslutade program med beslutsdatum.

Program som föreslås revideras

Avfallsplan – program för ett cirkulärt Uppsala utan avfall

Styrningen av programmet är i stort ändamålsenligt och relevant, och behovet av programstyrningen kvarstår. I programmet finns dock ett antal (4) åtgärder med slutår 2023, som inte har slutförts. Det handlar om åtgärder som det pågår aktivt arbete med men som behöver ett förlängt slutår för att kunna slutföras. En revidering av avfallsplanen avseende dessa åtgärder och eventuellt vissa indikatorer föreslås därför. I revideringen behöver också programmet stämmas av mot annan styrning och omvärldsförutsättningar som har förändrats sedan avfallsplanen beslutades, exempelvis kommunens reviderade avfallsföreskrifter, en ny nationell avfallsplan, och kommande nya regler om separat insamling av förpackningar på stora offentliga ytor.

Energiprogram 2050

Programmets styrning är inte helt ändamålsenlig. Programmet har idag en brist på kvantitativa mål och indikatorer, och saknar en tydlig koppling mellan visionära mål och konkreta aktiviteter. Det saknas också ett tydligt utpekat ansvar och tidssättning för insatserna samt svårigheter att fullt ut tolka programmets innebörd i praktiskt genomförande. Programmet föreslås därför revideras under 2025, då även det reviderade miljö- och klimatprogrammet förväntas beslutas.

Handlingsplan för Gottsundaområdet 2021–2023

Två av handlingsplanens fem mål har en tidshorisont som sträcker sig till 2025. Det gäller målen ”*Gottsunda finns inte på polisens lista över utsatta områden*” samt ”*Stärka civilsamhället och ge bättre förutsättningar för föreningsverksamhet*”. För att hålla handlingsplanen aktuell, bör den därför revideras under 2025.

Åtgärdsprogram för kvävedioxid – Uppsala kommuns handlingsplan för luftkvalitet.

Mot bakgrund av EU:s nyligen reviderade direktiv, behöver mål, åtgärder och ambitioner i åtgärdsprogrammet justeras för att stärka styrningen och måluppfyllelsen i linje med striktare gränsvärden. För att ytterligare stärka kommunens arbete för förbättrad luftkvalitet, och därigenom förbättrad folkhälsa, ska arbetet även beakta hur WHO:s nya rekommendationer och riktlinjer för god luftkvalitet kan bidra till att utveckla styrningen och måluppfyllelsen.

Formen för åtgärdsprogrammet och handlingsplanen för god luftkvalitet bör också ses över för att följa strukturen för kommunens styrdokument och tydliggöra programområdets styrning

Program som inte föreslås förnyas

Handlingsplan för att främja mänskliga rättigheter och motverka diskriminering och rasism i Uppsala kommun

Handlingsplanen föreslås inte förnyas när planperioden går ut 2024. Den primära styrningen på området kommer inte längre från handlingsplanen, utan i allt väsentligt från lagstiftning och kommunens ordinarie styrsystem. Det lagstadgade kravet på antagna mål och riktlinje för minoritetsarbetet kan fortsättningsvis omhändertas genom att målet integreras i Mål och budget.

Ekonomiska konsekvenser

Förslaget till beslut innebär inga ekonomiska konsekvenser. Revideringar av program och handlingsplaner hanteras inom nämndernas ordinarie budgetram.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse daterad den 26 november 2024
- Bilaga 1, rapport Uppföljning av program och handlingsplaner 2024
- Bilaga 2, sammanställning beslutade program

Kommunledningskontoret

Ingela Hagström
Tillförordnad stadsdirektör

Ola Hägglund
Ekonomidirektör och
biträdande stadsdirektör

Kommunledningskontoret
Rapport

Datum:
2024-11-04

Diarienummer:
KSN-2024-0026

Handläggare:
Johan Gunn

Uppföljning av program och planer 2024

Innehåll

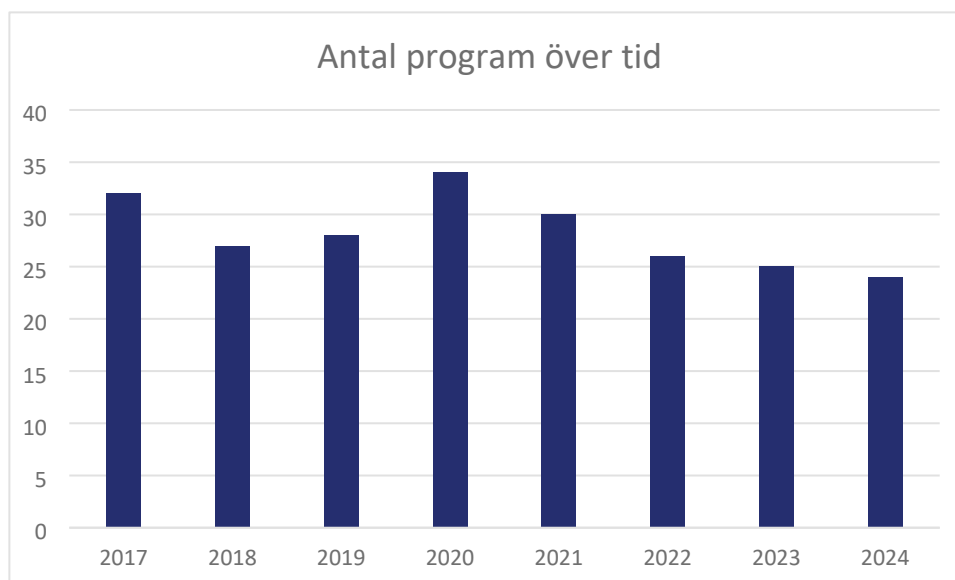
Sammanfattning	3
Modell för programhantering.....	4
Uppföljning 2024	4
Aktualitetsbedömning av Avfallsplan – program för ett cirkulärt Uppsala utan avfall...15	
Aktualitetsbedömning av program för elitidrott	18
Aktualitetsbedömning av energiprogram 2050	20
Aktualitetsbedömning av Handlingsplan för Gottsundaområdet 2021–2030.....	22
Aktualitetsbedömning av kulturpolitiskt program/handlingsplan	24
Aktualitetsbedömning av Handlingsplan för att främja mänskliga rättigheter och motverka diskriminering och rasism i Uppsala kommun	26
Aktualitetsbedömning av program och handlingsplan för mobilitet och trafik.....	30
Aktualitetsbedömning av Program för trygghet, säkerhet och brottsförebyggande	32
Aktualitetsbedömning av Vattenprogram.....	35
Aktualitetsbedömning av program mot våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål	37
Aktualitetsbedömning av Åtgärdsprogram för kväveoxid – Uppsala kommuns handlingsplan för Luftkvalitet.....	40

Sammanfattning

Varje år sedan 2017, undantaget 2023, görs en samlad uppföljning och aktualitetsbedömning av program och kommungemensamma handlingsplaner (fortsättningsvis används i huvudsak det övergripande begreppet program för båda dokumenttyper). Programansvariga följer upp sina program och ger förslag på eventuella förändringar. Den samlade uppföljningsrapporten lämnas till kommunfullmäktige som beslutar om eventuella förändringar.

Programuppföljningen ska bedöma om styrningen i program är ändamålsenlig, bidrar till färre målkonflikter och minskad styrträngsel i förhållande till lagstiftning, grunduppdrag, bolagsordning, fokusmål eller uppdrag i Mål och budget. Syftet är också att ge kommunfullmäktige ett bra underlag för att säkerställa en mer sammanhållen styrning där relationerna mellan styrdokument är tydliga, samt för att öka möjligheten till tydliga prioriteringar. Därför är utgångspunkten i uppföljningen att program som inte är under revidering ska genomgå en aktualitetsbedömning, det vill säga en bedömning av huruvida behovet av programstyrningen fortfarande existerar.

Under perioden 2020–2024 har antalet program minskat och idag finns 24 beslutade program. Figur 1 illustrerar antalet dokument med programstyrning i Uppsala kommun över tid sedan den regelbundna programuppföljningen inleddes. Antalet åtgärder i programstyrningen är stort, 2020 konstaterades över 800 åtgärder, och det finns behov av en översyn av arbetet med taggning av program i verksamhetssystemen för att få fram en mer exakt bild av utvecklingen av programstyrningen över tid. Kommunledningskontoret har därför inlett en översyn av åtgärderna med målet att ge en mer fullständig bild i 2025 års programuppföljning.

Figur 1 Antal program över tid

Vid årets aktualitetsbedömning har 13 program inte följts upp på grund av att programmen är i beslutsprocess, är under revidering eller nyligen har beslutats och håller på att implementeras.

Fyra program föreslås revideras eller justeras. Dessa är *Avfallsplan – program för ett cirkulärt Uppsala utan avfall*, *Energiprogram 2050*, *Handlingsplan för Gottsundaområdet*

2021–2023 och Åtgärdsprogram för kvävedioxid – Uppsala kommuns handlingsplan för luftkvalitet.

Handlingsplan för att främja mänskliga rättigheter och motverka diskriminering och rasism i Uppsala kommun föreslås inte förnyas när planperioden går ut 2024.

Modell för programhantering

Kommunfullmäktige styr över nämnder och bolagsstyrelser genom bland annat Mål och budget och kommunövergripande program och planer. I de kommunövergripande programmen och planerna beskriver fullmäktige kommunens samlade politik inom olika områden.

Från och med 2017, undantaget 2023, görs en samlad uppföljning och aktualitetsbedömning av program som ett led i att säkerställa en mer sammanhållen styrning där relationerna mellan styrdokument är tydliga, i att skapa minskad styrträngsel med färre målkonflikter samt för en ökad möjlighet till tydliga prioriteringar.

Programhanteringen tar sin utgångspunkt i riktlinjen för styrdokument och hanterar de kommunövergripande aktiverande styrdokumenterna i form av program, kommunövergripande handlingsplaner och andra typer av planer eller överenskommelser som innehåller mål som kommunen ska uppnå och åtgärder som ska bidra till måluppfyllelsen.

Modellen beskriver ansvar, roller och struktur för framtagande och uppföljning av program. För uppföljning av program beskrivs hur och när uppföljning sker samt hur aktualitetsbedömning ska genomföras. Förutom bedömningar av programmets indikatorer är det nämnder och bolagsstyrelser som i samband med ordinarie verksamhetsuppföljning per augusti svarar på grad av måluppfyllelse för de program som följs upp. Baserat på informationen från nämnder och bolagsstyrelser gör programansvariga tjänstepersoner en aktualitetsbedömning av de enskilda programmen och en bedömning av huruvida en förflyttning i riktning mot programmålen sker (måluppfyllelse). Vid behov ges i aktualitetsbedömningen förslag på möjliga justeringar för ökad måluppfyllelse.

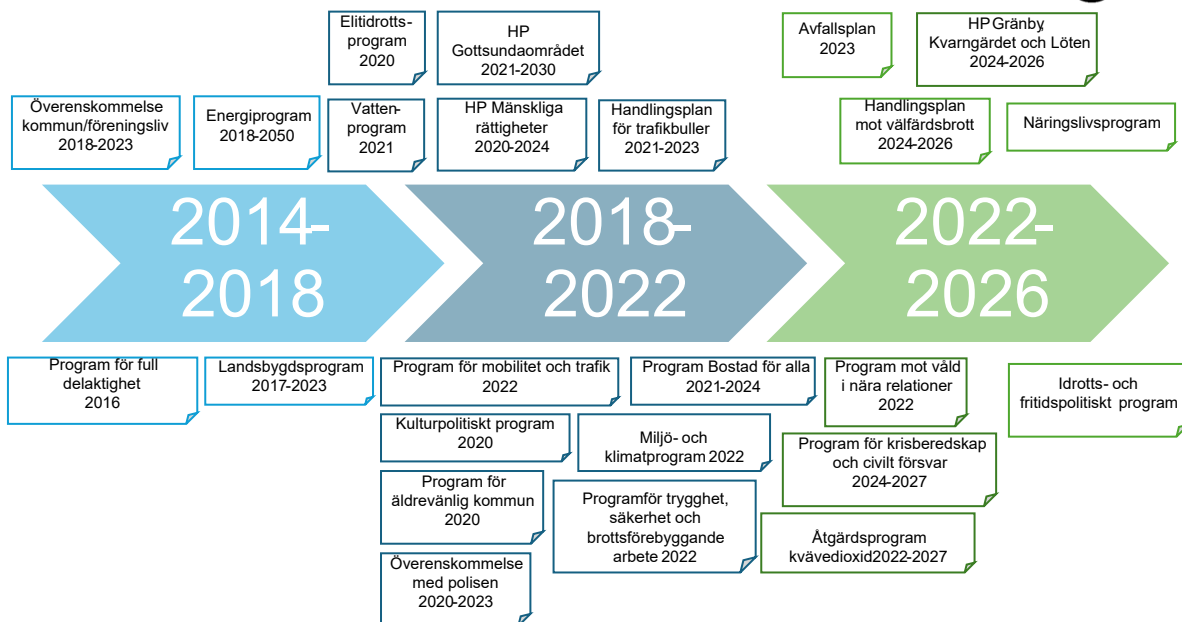
Uppföljning 2024

Uppföljningen av program har genomförts i samband med ordinarie verksamhetsuppföljning per augusti. Det finns en programansvarig tjänsteperson för varje program. Programansvarig har definierat vad som ska följas upp och aktualitetsbedömt programmet vilket inkluderar en beskrivning av programmets status och eventuella behov av förändring. Bedömningen baseras på uppföljning från nämnder och bolagsstyrelser av genomförandet av program. För några program har kompletterande frågor ställts till nämnderna och bolagsstyrelserna. Underlag kommer även från andra källor såsom statistikansvariga myndigheter, andra nationella eller regionala organisationer och kommunens verksamhetssystem.

Enskilda aktualitetsbedömningar för de elva program som följts upp finns i egna bilagor till denna handling.

Totalt finns det 24 beslutade program.

När i tid programmen är beslutade

Figur 2 Tidslinje som visar när programmen har beslutats.

Sedan den senaste uppföljningen 2022 har sju program beslutats. De är:

- Avfallsplan 2023
- Handlingsplan mot välfärdsbrott 2024–2026
- Handlingsplan Gränby, Kvarngärdet och Löten 2024–2026
- Näringslivsprogram
- Program för krisberedskap och civilt försvar 2024–2027
- Åtgärdsprogram kvävedioxid 2022–2027
- Idrotts- och fritidspolitiskt program

Under 2023–2024 har två program utgått och ersatts av annan styrning. De är:

- Handlingsplan VA-utbyggnad
- Medborgarlöfte resecentrum 2020–2023

Vid årets aktualitetsbedömning har 13 program inte följts upp. Dessa är:

- Idrotts- och fritidspolitiskt program
- Överenskommelse kommun/föreningsliv 2018–2023
- Program för full delaktighet
- Landsbygdsprogram 2017–2023
- Näringslivsprogram
- Program för äldrevänlig kommun 2020
- Överenskommelse med Polisen 2020–2023
- Handlingsplan för trafikbuller 2021–2023
- Program Bostad för alla 2021–2024
- Miljö- och klimatprogram 2022
- Handlingsplan Gränby, Kvarngärdet och Löten 2024–2026
- Handlingsplan mot välfärdsbrott 2024–2026
- Program för krisberedskap och civilt försvar 2024–2027

Översiktsplanen och innerstadsstrategin är aktiverande styrdokument men ingår inte i den årliga programuppföljningen och listas följaktligen inte bland program och handlingsplaner.

Aktualitetsbedömning

Översikt över måluppfyllelse och bedömning av programmen som styrsignal

För bedömningen av aktualiteten för programmen används följande symboler och text i färg:

Måluppfyllelse

- Nämnder och bolagsstyrelser bidrar till måluppfyllelse enligt plan.
- Nämnder och bolagsstyrelser kommer att kunna bidra till måluppfyllelse, men behöver göra mer eller annorlunda jämfört med plan.
- Nämnder och bolagsstyrelser kommer inte att kunna bidra till måluppfyllelse.

Styrning

- Styrningen i program/handlingsplan är ändamålsenlig och behovet av styrning inom området finns kvar. Programmet/handlingsplanen är rätt form av styrsignal. Inga eller mycket små förändringar är nödvändiga.
- Styrningen i program/handlingsplan är i stort ändamålsenlig och behovet av styrning inom området finns kvar, men styrningen bör revideras.
- Styrningen i program/handlingsplan är inte ändamålsenlig. Det finns inte längre något behov av styrning inom området eller annan styrning har ersatt programmets relevans/aktualitet. Programmet föreslås ses över, upphävas eller inte förnyas.

Tabell 1 Sammanfattning av måluppfyllelse och styrning för aktualitetsbedömda program

Program	Måluppfyllelse	Program som styrsignal
Avfallsplan	 Efter årsuppföljningen av programmet för 2023 går det att konstatera att av avfallsplanens 41 ursprungliga åtgärder är det 9 som blivit klara, 30 som påbörjats av minst en av de åtgärdsansvariga nämnderna/bolagen och två	 Styrningen av programmet är i stort ändamålsenligt. Behov av styrning inom området kvarstår. Programmet utgör rätt form av styrsignal inom området och styrningen finns inte på någon annan plats. Några mindre

	<p>som ännu inte påbörjats. Avfallsplanen har därför 32 åtgärder som fortfarande är aktiva.</p> <p>För flera av indikatorerna ligger målvärdet för år som ännu ligger framför oss, majoriteten 2025 och 2030, detta varför ett slutgiltigt resultat kring måluppfyllnad för indikatorerna inte kan presenteras. Det går dock att konstatera att de allra flesta av indikatorerna är på väg i rätt riktning.</p> <p>Det går också att konstatera att fyra av de åtgärder som har slutår 2023 inte har slutförts. Det handlar om åtgärder som det pågår aktivt arbete med men som skulle behöva få ett förlängt slutår för att hinna slutföras. Så förutom de exempel på lagkrav och omvärldsförutsättningar som behöver jämkas med programmet bedöms även några av åtgärderna, och eventuellt även indikatorerna, behöva ses över vad gäller formulering och slutår satt för genomförande.</p>	<p>ändringar i programmet skulle ändå behöva göras för att matcha det bättre med förändringar i det praktiska genomförandet och i övrigt för att tillgodose de tecken på behov av revidering som identifierats under uppföljningen.</p> <p>Mot bakgrund av ovanstående är förslaget att programmet revideras.</p>
<p>Program</p>	<p>Måluppfyllelse</p>	<p>Program som styrsignal</p>
<p>Program för elitidrott</p>	<p> Förutsättningar för måluppfyllelse har försämrats under de senaste två åren – i direkt relation till konjunkturen. Dvs den stora utvecklingen i området beror på hur de grundläggande förutsättningarna att skapa tillräcklig ekonomi för att utvecklas beror på näringslivets förmåga och vilja att bidra ekonomiskt till de föreningar som bedriver elitidrott.</p>	<p> Styrningen för att uppfylla målen i programmet är inte ändamålsenlig. Programmets kärna befinner sig mitt emellan kommunstyrelse och idrotts- och fritidsnämnden. Finansiella och personella förutsättningar för att åstadkomma större resultat mellan föreningar, näringslivet, akademien och kommunen behöver en genomlysning och översyn.</p>

	<p>Nämnder och bolag har under perioden inte tagit ytterligare steg framåt, men inte heller bakåt. Uppsala kommun befinner sig på en platå. Totalt sett har området utvecklats negativt sedan förra aktualitetsbedömningen – mest på grund av konjunkturläget och en tuffare vardag för elitidrottsföreningarna.</p>	<p>Mot bakgrund av ovanstående föreslås ingen förändring av programmet och handlingsplanen innan en översyn har genomförts.</p>
Program	Måluppfyllelse	Program som styrsignal
Energiprogram 2050	<p> Nämnder och bolagsstyrelser bidrar till måluppfyllelse enligt plan.</p> <p>Uppföljningen av Energiprogram 2050 visar att ett gediget arbete kring energisystemets omställning äger rum i stor utsträckning, både internt inom kommunen och externt hos andra aktörer. Kommunens verksamheter arbetar aktivt i riktning mot programmets mål, även om de inte använder sig direkt av programmet.</p>	<p> Energiprogram 2050 ger stöd och riktning genom en långsiktig vision för energiområdet, och är i huvudsak i fas med omvärldsutvecklingen. Behovet av denna styrning finns kvar.</p> <p>I uppföljningen har framkommit ett antal utmaningar kring energiprogrammet, exempelvis bristen på kvantitativa mål och indikatorer, avsaknad av en tydlig koppling mellan visionära mål och konkreta aktiviteter, att det saknas utpekat ansvar och tidssättning för insatserna samt svårigheter att fullt ut tolka programmets innebörd i praktiskt genomförande. Styrningen är inte helt ändamålsenlig. Enligt lag ska varje kommun ha en energiplan. Energifrågorna påverkas också av styrning i Miljö- och klimatprogrammet som revideras under 2024 och det pågående arbetet med aktiverad klimatbudget.</p> <p>Mot bakgrund av detta och beslut kring övrig styrning</p>

		på energiområdet, föreslås en revidering av Energiprogram 2050 inledas under 2025.
Program	Måluppfyllelse	Program som styrsignal
Handlingsplan Gottsundaområdet	<p>● Nämnder och bolagsstyrelser bidrar till måluppfyllelse enligt plan.</p> <p>En stor mängd insatser pågår inom de olika temaområdena där många nämnder och bolag är involverade. Flera av insatserna har pågått och vidareutvecklats under ett antal år, vilket stödjer inriktningen i handlingsplanen om ett långsiktigt perspektiv. Handlingsplanen har ett operativt förhållningssätt och genomförande. Flera olika samverkansforum finns etablerade, där olika verksamheter och professioner möts vilket möjliggör informationsutbyte, utvecklingstankar och synergier i pågående arbete.</p>	<p>● Styrningen bedöms vara ändamålsenlig, men två av de fem målen i handlingsplanen har en tidshorisont som sträcker sig till 2025. <i>"Gottsunda finns inte på polisens lista över utsatta områden"</i> samt <i>"Stärka civilsamhället och ge bättre förutsättningar för föreningsverksamhet."</i> För att hålla handlingsplanen aktuell, bör den därför revideras under 2025. Den uppföljningsrapport som nu tas fram ger underlag för en sådan revidering. Formen för den nyligen framtagna handlingsplanen för Gränby, Kvarngärdet och Löten kan också stå som inspiration för en revidering av handlingsplanen för Gottsundaområdet.</p> <p>Förslaget är alltså att handlingsplanen revideras.</p>
Program	Måluppfyllelse	Program som styrsignal
Kulturpolitiskt program	<p>◐ Då handlingsplanen till det kulturpolitiska programmet är under revidering, görs ingen bedömning kring måluppfyllelsen i detta skede. Tidigare programuppföljningar har visat att arbetet för att uppfylla målen går framåt, men att mer finns att göra. Revideringsarbetet under året har aktualiserat programinnehållet och nya eller omformulerade åtgärder har tagits fram, vilka</p>	<p>● Bedömningen är att programstyrningen är ändamålsenlig och att innehållet i det kulturpolitiska programmet fortsatt är relevant.</p> <p>Mot bakgrund av ovanstående föreslås ingen förändring av programmet.</p>

	bedöms styra väl mot målen i programmet kommande år, när handlingsplanen är beslutad.	
Program	Måluppfyllelse	Program som styrsignal
Handlingsplan för att främja mänskliga rättigheter och motverka diskriminering och rasism i Uppsala kommun	<p> Nämnder och bolag arbetar med och bidrar till handlingsplanens samtliga målområden. Bedömningen är att nämnder och bolagsstyrelser bidrar till måluppfyllelse inom målområdena 1, 3 och 4 enligt plan.</p> <p>Inom målområde 2, behöver och kan arbetet för att skydda och främja rätten till inflytande och delaktighet utvecklas.</p> <p>Uppföljningen av målområde 2 indikerar att kommunens arbete inte når önskad måluppfyllelse, särskilt avseende inflytande och delaktighet</p> <p>Inom målområde 5 bidrar nämnder och bolagsstyrelser till viss måluppfyllelse. Flera nämnder arbetar för att säkerställa nationella minoriteters rättigheter i enlighet med lagkrav och kommunen bedriver ett viktigt utvecklingsarbete vad gäller nationella minoriteter inom ramen för utvecklingen av den kommunövergripande styrningen, uppföljningen och samordningen av mänskliga rättighetsområdet. Området är däremot svårbedömt av uppföljningstekniska skäl.</p>	<p> Styrningen på området är nödvändig men uppföljningen indikerar att handlingsplanen inte fyller avsedd funktion.</p> <p>Handlingsplanen bedöms ha relativt svag förankring i flera nämnder och majoriteten av bolagsstyrelserna. Samtidigt visar uppföljningen att nämnderna och bolagsstyrelserna i Uppsala kommun bedriver ett omfattande arbete som syftar och/eller bidrar till att skydda och främja mänskliga rättigheter enligt plan.</p> <p>Mycket talar för att den faktiska styrningen av kommunens mänskliga rättighetsarbete inte sker via handlingsplanen utan i allt väsentligt utifrån en omfattande lagstiftning samt Uppsala kommuns eget ordinarie styrsystem.</p> <p>Det lagstadgade kravet på antagna mål och riktlinje för minoritetsarbetet kan fortsättningsvis omhändertas genom att målet integreras i Mål och budget. Det kan också ske genom framtagande av en särskild vägledning för minoritetsarbetet.</p> <p>Mot bakgrund av ovanstående är förslaget att</p>

		inte förnya Handlingsplan för att främja mänskliga rättigheter och motverka diskriminering och rasism i Uppsala kommun när planperioden går ut 2024.
Program	Måluppfyllelse	Program som styrsignal
Program och handlingsplan för trafik och mobilitet	<p>● Programmet har ett tillståndsmål för 2050. Bedömningen är att målet är möjligt att nå med dagens styrning och de kompletterande styrdokument som tas fram till 2025.</p>	<p>● Styrningen bedöms vara ändamålsenlig. Programmet och handlingsplanen för mobilitet och trafik kommer att kompletteras med nämnda trafiknätsplan, vilket ger en tydligare styrning för den övergripande transportinfrastrukturen. Därtill finns ett nytt uppdrag i mål och budget; påskynda omställningen till ett hållbart resande med en ökad andel gång, cykel och kollektivtrafik.</p> <p>I direktiven till revideringen av översiktsplanen, planerad till 2026, finns ett uppdrag att bedöma om programmet för mobilitet och trafik i sin helhet eller i delar ska inarbetas i översiktsplanen.</p> <p>Mot bakgrund av ovanstående föreslås ingen förändring av programmet.</p>
Program	Måluppfyllelse	Program som styrsignal
Program för trygghet, säkerhet och brottsförebyggande	<p>● Nämnder och bolagsstyrelser arbetar mot målen inom respektive utvecklingsområde.</p> <p>Programmet har inga åtgärder utan beskriver mer övergripande vilket arbete som ska utföras och vad målet med arbetet är. Utifrån detta bidrar nämnder och</p>	<p>● Programmet bedöms vara ändamålsenligt och behovet av styrningen finns kvar. Program är rätt form av styrsignal och programmet kompletteras av flertalet handlingsplaner som knyter an till frågorna trygghet, säkerhet och brottsförebyggande.</p>

	bolagsstyrelser till måluppfyllelse enligt plan.	Kommuners brottsförebyggande arbete är också sedan 2023 reglerat enligt Lag (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete. Mot bakgrund av ovanstående föreslås ingen förändring av programmet.
Program	Måluppfyllelse	Program som styrsignal
Vattenprogram	<p>● Nämnder och bolagsstyrelser bidrar till måluppfyllelse enligt plan och det sker framför allt genom genomförandet av de åtgärder som beslutas i Handlingsplan för vattenprogrammet.</p>	<p>● Vattenprogrammets styrning är ändamålsenlig och kompletterar den lagstiftning för vattenfrågor som finns inom flera lagrum genom att tydliggöra Uppsala kommuns målsättningar och ambitioner som går utöver lagens krav.</p> <p>Mot bakgrund av ovanstående föreslås ingen förändring av programmet.</p>
Program	Måluppfyllelse	Program som styrsignal
Program mot våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål	<p>● Uppföljningen visar att arbetet går enligt plan utifrån de mål och delmål som programmet pekar ut som prioriterade.</p> <p>Programmet bedöms därför utgöra en bra grund och styrning på området.</p> <p>Fortfarande är dock kunskapen om våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål ojämn. Frågan prioriteras också olika inom olika nämnder. Det kvarstår en utmaning i att se att våld i nära relationer och hedersrelaterat våld är en kommunövergripande fråga som i mer eller mindre</p>	<p>● Programmets styrning inom området bedöms vara ändamålsenlig. Programmet har konkretiserat vad som ska göras och är i den meningen ett effektivt styrmedel.</p> <p>För att underlätta för nämnder och bolagsstyrelser pågår ett arbete med att ytterligare konkretisera delmålen i en handlingsplan. Arbetet pågår och förväntas vara klart under 2025. Handlingsplanen ska tydliggöra de olika nämndernas ansvar och underlätta att koppla aktiviteter till de åtgärder som föreslås. Handlingsplanen kommer</p>

	<p>utsträckning berör alla nämnder och bolagsstyrelser. Behovet av fortsatt implementeringsarbete kvarstår därför och ansvaret för detta behöver tydliggöras över kommunens berörda förvaltningar.</p>	<p>att kompletteras med indikatorer som följs upp årligen.</p> <p>Smärre redaktionella justeringar kommer att genomföras av programmet för att tydliggöra att programansvaret liksom det samordnande strategiska ansvaret sedan 2023 ligger på kommunstyrelsen.</p> <p>I övrigt föreslås ingen ytterligare förändring av programmet.</p>
Program	Måluppfyllelse	Program som styrsignal
<p>Åtgärdsprogram för kvävedioxid – Uppsala kommuns handlingsplan för luftkvalitet</p>	<p> Utsikterna för att klara miljökvalitetsnormerna även år 2024 ser goda ut. För att utvärdera om behovet av ett åtgärdsprogram för kvävedioxid kvarstår behöver dock en fullständig utvärdering baseras på kommande luftföroreningskarta. Denna kommer under våren 2025 med trafikdata från 2024</p> <p>Att målen om att klara miljökvalitetsnormerna för närvarande uppfylls enligt mätningar indikerar att nämnder bidrar till måluppfyllelse enligt plan för att klara lagstiftningen. Flera av de förebyggande åtgärderna i handlingsplanen är försenade, vilket pekar på att ansvariga nämnder behöver göra mer för att planen för det förebyggande arbetet ska fullföljas.</p> <p>Oavsett måluppfyllelse i dagsläget behöver dock handlingsplanen på sikt revideras med hänsyn till ny lagstiftning som kommer på området.</p>	<p> Behovet av styrning inom luftkvalitetsområdet kvarstår för att säkerställa att nuvarande och kommande lagstiftning uppfylls.</p> <p>Förslag till beslut är att revidera programmet och handlingsplanen. Mål, åtgärder och ambitionerna behöver troligtvis justeras för att stärka styrningen och måluppfyllelsen i linje med de striktare gränsvärdena i EU:s reviderade direktiv. En förebyggande plan behövs för att säkerställa att de nya gränsvärdena klaras på känsliga gatusnitt, där denna handlingsplan kan ses som en ändamålsenlig styrsignal.</p> <p>Att revidering föreslås redan nu och inte i samband med handlingsplanens slutår 2027 beror främst på att ett tillräckligt ambitiöst förebyggande arbete behöver påbörjas i tid. Då EU:s nya gränsvärden ska klaras till år 2030 borde 2030 vara ett bra slutår för handlingsplanen, snarare än</p>

	<p>För bedömning av hur kommunen ligger till i förhållande till såväl EU:s nya normer som behov av en Förebyggande luftkvalitetsstrategi (FLIS) behöver luftföreningskartan 2025 studeras.</p>	<p>2027 som är nuvarande slutår. Dessutom var det tänkt redan när handlingsplanen togs fram att den skulle revideras senast 2024 för att omfatta ytterligare åtgärder, baserat på resultatet av de utredningar som fattades beslut om att genomföra. Arbetet fram till 2027 är alltså ännu inte definierat i nuvarande version av handlingsplanen.</p> <p>Om det även fortsättningsvis krävs ett lagstadgat dokument i form av åtgärdsprogram, FLIS eller annat, kan bedömas efter att luftföreningskartan studerats under 2025. Behovet av styrning för att uppnå en god luftkvalitet enligt kommunens målsättningar kvarstår dock.</p>
--	--	--

Aktualitetsbedömning av Avfallsplan – program för ett cirkulärt Uppsala utan avfall

Bakgrund

Avfallsplanen trädde i kraft januari 2023 och är ett viktigt styrdokument i Uppsala kommuns arbete mot en långsiktigt hållbar miljö och cirkulär ekonomi. Programmet utgörs av en avfallsplan samt en tillhörande handlingsplan.

Programmet har fyra målområden med fyra tillhörande, övergripande mål. Målområdena och målen är: (1) *förebyggande och återanvändning* med målet att ”avfallsmängderna ska minska och återanvändningen ska öka”, (2) *materialåtervinning* med målet att ”materialåtervinningen ska öka”, (3) *miljö och klimat* med målet att ”avfallens miljö- och klimatpåverkan ska minska” samt (4) *människan i centrum* med målet att ”det ska vara lätt att göra rätt”. I handlingsplanen framgår vilka åtgärder som ska genomföras för att uppfylla målområdena samt de indikatorer som kontinuerligt ska följas upp för att kunna ge en anvisning om huruvida vi rör oss mot de fyra övergripande målen. Åtgärderna och indikatorerna ligger grupperade under de övergripande målen beroende på inriktning och karaktär.

Samtliga nämnder och bolag ansvarar för att implementera programmet i sin verksamhet, genomföra de åtgärder ens verksamhet har samordnings- eller delansvar för och säkerställa uppföljning av åtgärderna.

Avfallsplanen berör, mer och mindre påtagligt, samtliga mål i Agenda 2030. Tydligast framträder kopplingen till mål 7 *Hållbar energi för alla*, mål 9 *Hållbar industri, innovation och infrastruktur*, mål 11 *Hållbara städer och samhällen*, mål 12 *Hållbar konsumtion och produktion* och mål 13 *Begränsa klimatförändringarna*.

Inom avfallsområdet kommer ständigt nya lagkrav och omvärldsförutsättningar som behöver tillgodoses. Dessa ändringar avser både villkoren för avfallshanteringen i praktiken och de mer teoretiska, strategiska dokument som finns för verksamhetsområdet, som Uppsalas avfallsplan. En harmoni mellan det praktiska och teoretiska behöver säkerställas.

Nedan listas några av de ändringar som kan komma att utgöra underlag vid revidering av avfallsplanen. Det är dels sådant som skett sedan avfallsplanen togs fram, dels sådana aktiviteter som är på gång.

- Den pågående revideringen av kommunens avfallsföreskrifter (som tillsammans med avfallsplanen utgör Uppsalas renhållningsordning).
- Att kommunen tagit över insamlingen av förpackningar från hushåll från 2024.
- Den fastighetsnära insamling av förpackningar som införs för villakunder under 2025 i Uppsala.
- Nya regler om separat insamling av förpackningar på stora offentliga ytor från 2026.
- Kravet på kommunernas separata insamling av textilavfall från 2025.
- Den nya nationella avfallsplanen som planeras vara klar under hösten 2024.

Uppföljningsunderlag

Uppsala Vatten och Avfall AB har enligt ägardirektivet i uppdrag att följa upp och utvärdera genomförandet av avfallsplanen för hela Uppsala kommun. I början av 2024 genomfördes en årsuppföljning av samtliga åtgärder och indikatorer baserat på arbetet som genomförts under avfallsplanens första år. Uppföljningen för 2023 kommer i aktualitetsbedömningen 2024 vara det primära underlaget för att bedöma programmets måluppfyllelse och styrning.

Årsuppföljningen har redovisats i skrift och hämtats från verksamhetsuppföljningssystemen Hypergene och Stratsys samt genom ifyllda uppföljningsmallar som skickats ut till flertalet åtgärdsansvariga/rapportörer som inte haft möjlighet att rapportera uppföljning på annat sätt. Information om den årliga uppföljningen har presenterats både muntligen vid sammankomst för åtgärdsansvariga och i skrift via mejl till berörda.

Bedömning

Måluppfyllelse

Avfallsplanen innehåller från start fyra övergripande mål, 41 åtgärder och 17 indikatorer. Måluppfyllelse sker bland annat med hjälp av genomförande av åtgärder kopplade till målområdena. Uppföljning av indikatorerna ger i sin tur en anvisning huruvida vi rör oss mot de övergripande målen. Några av indikatorerna är baserade på Sveriges etappmål.

Efter årsuppföljningen av programmet för 2023 går det att konstatera att av avfallsplanens 41 ursprungliga åtgärder är det 9 som blivit klara, 30 som påbörjats av minst en av de åtgärdsansvariga nämnderna/bolagen och två som ännu inte påbörjats. Avfallsplanen har därför 32 åtgärder som fortfarande är aktiva.

För flera av indikatorerna ligger målvärdet för år som ännu ligger framför oss, majoriteten 2025 och 2030, detta varför ett slutgiltigt resultat kring måluppfyllnad för indikatorerna inte kan presenteras. Det går dock att konstatera att de allra flesta av indikatorerna är på väg i rätt riktning.

Det går också att konstatera att fyra av de åtgärder som har slutår 2023 inte har slutförts. Det handlar om åtgärder som det pågår aktivt arbete med men som skulle behöva få ett förlängt slutår för att hinna slutföras. Så förutom de exempel på lagkrav och omvärldsförutsättningar som behöver jämkas med programmet bedöms även några av åtgärderna, och eventuellt även indikatorerna, behöva ses över vad gäller formulering och slutår satt för genomförande.

Nämnder och bolagsstyrelser bidrar till måluppfyllelse enligt plan.

Styrning

Styrningen av programmet är i stort ändamålsenligt. Behov av styrning inom området kvarstår. Programmet utgör rätt form av styrsignal inom området och styrningen finns inte på någon annan plats. Några mindre ändringar i programmet skulle ändå behöva göras för att matcha det bättre med förändringar i det praktiska genomförandet och i övrigt för att tillgodose de tecken på behov av revidering som identifierats under uppföljningen.

Förslag till beslut

Revidera programmet/handlingsplanen. Mål, åtgärder eller de politiska ambitionerna behöver ändras för att stärka styrningen och måluppfyllelsen.

Aktualitetsbedömning av program för elitidrott

Bakgrund

Uppsala kommuns arbete med elitidrott har fyra målområden, livslångt idrottande, moderna elitföreningar, inkluderande elitidrott och jämställdhet för en framgångsrik idrott. Programmets målområden ansluter till och stöttar det pågående förändringsarbetet inom hela idrottsrörelsen, Riksidrottsförbundets Strategi 2025.

Omvärldsfaktorer som konjunkturläge spelar stor roll på utvecklingen av elitidrottens förutsättningar, då de mesta av elitidrotten förutsätter ett stort engagemang hos näringslivet.

Program för elitidrott gäller till och med 2030, programmet har en handlingsplan som gäller till och med 2025.

Programmet har bäring mot följande mål för Agenda 2030:

Mål 4: *Goda utbildningar för alla.*

Delmål: Samverkan med universiteten, regionen, näringslivet och idrottsrörelsen för att skapa bättre förutsättningar för att kombinera elitidrott och universitetsstudier.

Delmål: Samverkan med näringslivet och idrottsrörelsen för att skapa bättre förutsättningar för att kombinera elitidrott och arbete.

Mål 5: *Uppnå jämställdhet och alla kvinnor och flickors egenmakt.*

Delmål: Arbeta för en jämställd resursfördelning för elitidrott.

Delmål: Tillförsäkra kvinnor fullt och faktiskt deltagande och lika möjligheter till ledarskap på alla beslutsnivåer i det politiska, ekonomiska och offentliga livet.

Mål 10: *Minska ojämlikheten inom och mellan länder.*

Delmål: Till 2030 möjliggöra och verka för att alla människor, oavsett ålder, kön, funktionsnedsättning, ras, etnicitet, ursprung, religion eller ekonomisk eller annan ställning, blir inkluderade i det sociala, ekonomiska och politiska livet.

Delmål: Anläggningar och arenor för elitidrott ska byggas trygga och välkomnande för alla brukare och besökare.

Delmål: Ge paraidrottare förutsättning att utöva sin idrott på elitnivå.

Mål 11: *Hållbara städer och samhällen.*

Delmål: Skapa tillgängliga, inkluderande och klimatsmarta tränings- och elitarenor.

Delmål: Samverka med föreningar, eventarrangörer och arenaägare för en ökad nyttjandegrad.

Uppföljningsunderlag

Uppföljningen baseras på rapportering av åtgärder i nämndernas verksamhetsplaner och bolagens affärsplaner samt en sammanfattande bedömning av utvecklingen inom området.

Bedömning

Måluppfyllelse

Förutsättningar för måluppfyllelse har försämrats under de senaste två åren – i direkt relation till konjunkturläget. Dvs den stora utvecklingen i området beror på hur de grundläggande förutsättningarna att skapa tillräcklig ekonomi för att utvecklas beror på näringslivets förmåga och vilja att bidra ekonomiskt till de föreningar som bedriver elitidrott.

Uppsala universitet har under perioden sedan förra aktualitetbedömningen tagit ett beslut att inte erbjuda särskilda studieväglare och stöd för elitidrottare, medan SLU har blivit ett EVL, elitidrottsvänligt universitet. Totalt sett innebär det en försämring för elitidrottarna.

Utifrån Uppsala kommuns förutsättningar har man erbjudit högkvalitativa (för de allra flesta idrotter) tränings- och tävlingsmöjligheter för elitidrott. Nämnder och bolag har under perioden inte tagit ytterligare steg framåt, men inte heller bakåt. Uppsala kommun befinner sig på en plata.

Uppsala kommun (kommunstyrelsen) har tagit initiativ till ett årligt återkommande tillfälle att hylla de idrottsliga prestationer. Första firandet kommer att genomföras första kvartalet 2025.

Destination Uppsala AB hjälper kontinuerligt arrangörer att möjliggöra sina evenemang i Uppsala – under förutsättning att det bidrar till beläggning på kommersiellt boende och därmed bidrar direkt till arbetstillfällen.

Idrottsnämnden delar årligen ut elitidrottsstipendier – herr, dam och para. Partnerskapet Elitidrott Uppsala ligger på is och har inte hittat formerna för att samverka mellan kommun, arena, organisationer och föreningar.

Totalt sett har området utvecklats negativt sedan förra aktualitetsbedömningen – mest på grund av konjunkturläget och en tuffare vardag för elitidrottsföreningarna.

Styrning

Styrningen för att uppfylla ändamålet i programmet är inte ändamålsenligt. Programmets kärna befinner sig mitt emellan kommunstyrelse och idrotts- och fritidsnämnden. Finansiella och personella förutsättningar för att åstadkomma större resultat mellan föreningar, näringslivet, akademien och kommunen behöver en genomlysning.

Förslag till beslut

Mot bakgrund av ovan nämnda behov av genomlysning av finansiella och personella förutsättningar föreslås ingen förändring av programmet.

Aktualitetsbedömning av energiprogram 2050

Bakgrund

Energiprogram 2050 antogs år 2018 och beskriver Uppsala kommuns vision för den långsiktiga utvecklingen av energisystemet i Uppsala. Energiprogrammet är en pusselbit i arbetet med att göra Uppsala klimatneutralt år 2030 och klimatpositivt senast år 2050.

Lagen (1977:439) om kommunal energiplanering ställer krav på att kommunen ska ha en energiplan, och Uppsala kommun uppfyller det genom Energiprogram 2050. Ett flertal etappmål i Miljö- och klimatprogrammet är energi- och transportrelaterade med en målhorisont på 2030. Energiprogrammet tar sikte på systemförändringar som bedöms nödvändiga på längre sikt.

Energiprogram 2050 innehåller tre tillståndsmål för 2050:

- Sammankopplade samhällssystem ger synergivinster
- Resurseffektiv energiförsörjning med högt nyttjande av lokala resurser och slutna kretslopp
- Tillgängligt, tryggt, jämlikt och integrerat energisystem

Därtill beskriver energiprogrammet ett antal strategiska insatsområden – kallade genomförandestrategier – som innehåller de insatser som behövs för att tillståndsmålen ska kunna uppnås. I programmet listas 45 insatser. I Hypergene finns just nu fem pågående åtgärder som är kopplade till energiprogrammet.

Energiprogrammet kopplar till flera av målen i agenda 2030. Framför allt berör programmet mål 7 ”hållbar energi för alla”, mål 9 ”hållbar industri, innovationer och infrastruktur”, mål 11 ”hållbara städer och samhällen” och mål 13 ”bekämpa klimatförändringarna”.

Inom energiområdet pågår omfattande debatt och arbete gällande klimatomställning genom elektrifiering av industri och transporter, utfasning av fossila bränslen, behov av planerbar elproduktion och lagring, höga och varierande elpriser, den europeiska energikrisen samt beredskapsfrågor som lyfts med anledning av kriget i Ukraina. Från Energimyndigheten har det i år tagits fram en ny vägledning för kommunal energiplanering. De stora utmaningarna relaterat till energiomställningen är dock ungefär desamma i dagsläget som år 2018 då programmet antogs.

Uppföljningsunderlag

Uppföljningen omfattar kartläggning av kommunens styrsignaler inom energiområdet, omvärldsbevakning samt dialog med närmast berörda intressenter inom kommunkoncernen.

Bedömning

Måluppfyllelse

- Nämnder och bolagsstyrelser bidrar till måluppfyllelse enligt plan.

Uppföljningen av Energiprogram 2050 visar att ett gediget arbete kring energisystemets omställning äger rum i stor utsträckning, både internt inom kommunen och externt hos andra aktörer. Kommunens verksamheter arbetar aktivt i riktning mot programmets mål, även om de inte använder sig direkt av programmet.

Styrning

Styrning inom energi finns också i Miljö- och klimatprogrammet som innehåller mål för solenergi och energieffektivisering.

Energiprogram 2050 ger stöd och riktning genom en långsiktig vision för energiområdet, och är i huvudsak i fas med omvärldsutvecklingen. Behovet av denna styrning finns kvar.

I uppföljningen har framkommit ett antal utmaningar kring energiprogrammet, exempelvis bristen på kvantitativa mål och indikatorer, avsaknad av en tydlig koppling mellan visionära mål och konkreta aktiviteter, att det saknas utpekat ansvar och tidssättning för insatserna samt svårigheter att fullt ut tolka programmets innebörd i praktiskt genomförande. Styrningen är inte helt ändamålsenlig.

Enligt lag ska varje kommun ha en energiplan. Energifrågorna påverkas också av styrning i Miljö- och klimatprogrammet som revideras under 2024 och det pågående arbetet med aktiverad klimatbudget.

Förslag till beslut

Måluppfyllelsen och styrningen i programmet är inte helt ändamålsenlig. Mot bakgrund av detta och beslut kring övrig styrning på energiområdet, föreslås en revidering av Energiprogram 2050 inledas under 2025.

Aktualitetsbedömning av Handlingsplan för Gottsundaområdet 2021–2030

Bakgrund

Sedan 2018 har kommunen haft handlingsplaner för Gottsunda och Valsätra. Den första handlingsplanen ”Handlingsplan för Gottsunda/Valsätra” gällde under 2018–2020 och kommunstyrelsen fattade under 2021 beslut om en fortsatt handlingsplan, ”Handlingsplan för Gottsundaområdet 2021-2030” (KSN-2021- 01455).

Den nuvarande handlingsplanen innehåller fem övergripande mål som samspelar med Agenda 2030, kommunens fokusmål och uppsatta mål inom stadsbyggnadsprojektet för Gottsundas utveckling. Handlingsplanen innehåller sedan fyra prioriterade teman som bygger vidare på de fokusområden som fanns i den första handlingsplanen.

Uppföljningsunderlag

Arbetet inom handlingsplanen följs upp genom mer omfattande uppföljningsrapporter. En uppföljningsrapport för nuvarande handlingsplan togs fram i mars 2023 och samlade data och information från ett antal olika datakällor. Dels presenterades siffror från SCB:s registerdata, som exempelvis disponibel inkomst, ekonomiskt bistånd och behörighet till gymnasiet. Flera enkätundersökningar utgjorde också underlag: kommunens trygghetsundersökning, Liv och hälsa ung samt fastighetsägarnas undersökningar.

Handlingsplanen innehåller inga politiskt beslutade åtgärder utan aktiviteter identifieras och genomförs löpande och förändras utifrån behov, utmaningar och prioriteringar. Framdriften i handlingsplanens insatser tar sin utgångspunkt i information som samlas löpande genom de uppbyggda och regelbundna samverkansforum som finns kopplade till handlingsplanen. Handlingsplanens fyra prioriterade teman (trygghet, barn och ungas uppväxtvillkor, jobb och företagande samt delaktighet) utgör en fond för behov och analys och därmed uppföljning. Pågående insatser inom handlingsplanen samlas och visualiseras årligen i ett antal arbetspaket. I varje arbetspaket ingår ett antal insatser som bidrar till en förflyttning av utvecklingen i området.

Arbete pågår med en andra uppföljningsrapport som presenteras för kommunstyrelsen i början på 2025 och som kommer att inkludera större fokus på insatser och dess resultat.

Bedömning

Måluppfyllelse

Nämnder och bolagsstyrelser bidrar till måluppfyllelse enligt plan.

Måluppfyllelsen av handlingsplanen bedöms som god. En stor mängd insatser pågår inom de olika temaområdena där många nämnder och bolag är involverade. Flera av insatserna har pågått och vidareutvecklats under ett antal år, vilket stödjer inriktningen i handlingsplanen om ett långsiktigt perspektiv.

Handlingsplanen har ett operativt förhållningssätt och genomförande. Flera olika samverkansforum finns etablerade, där olika verksamheter och professioner möts vilket möjliggör informationsutbyte, utvecklingstankar och synergier i pågående arbete. Det är områdesgrupp med lokalt verksamma aktörer från alla samhällssektorer, kommunintern samordningsgrupp för förvaltningar och bolag samt platssamverkansförening med fastighetsägare i området. Det är också mycket uppskattade så kallade temadagar (halvdagskonferenser) där handlingsplanens fyra teman fördjupas med föreläsare, forskning och seminarier om pågående arbete och där alla verksamma i området är målgrupp. Många av de insatser som utvecklats i Gottsundaområdet har skett i samverkan mellan olika aktörer där handlingsplanen möjliggjort nya typer av samarbeten.

Styrning

Handlingsplanen har en bred ansats, med mål som står i samklang med andra befintliga mål. Den långa tidshorisonten ger stabilitet och uthållighet, samtidigt som vägen till att nå målet, vilka åtgärder som behövs, kan variera över tid. Detta bedöms vara en väl avvägd styrning som ger fokus på Gottsundaområdet, men samtidigt flexibilitet och utrymme för att lära och ompröva under hand.

Två av de fem målen i handlingsplanen har en tidshorisont som sträcker sig till 2025. *"Gottsunda finns inte på polisens lista över utsatta områden"* samt *"Stärka civilsamhället och ge bättre förutsättningar för föreningsverksamhet."* För att hållas aktuell, bör handlingsplanen därför revideras under kommande år. Den uppföljningsrapport som nu tas fram ger underlag för en sådan revidering. Formen för den nyligen framtagna handlingsplanen för Gränby, Kvarngärdet och Löten kan också stå som inspiration för en revidering av handlingsplanen för Gottsundaområdet.

Förslag till beslut

Styrningen av arbetet inom handlingen fungerar bra. För att målen fortsatt ska vara aktuella föreslås:

Revidera programmet/handlingsplanen. Mål, åtgärder eller de politiska ambitionerna behöver ändras för att stärka styrningen och måluppfyllelsen.

Aktualitetsbedömning av kulturpolitiskt program/handlingsplan

Bakgrund

Kulturpolitiskt program för Uppsala kommun samt tillhörande handlingsplan för år 2020–2023 antogs i februari 2020. Programmet styr och tydliggör mål och inriktning för Uppsala kommuns kulturpolitik och synliggör kommunens ambitionsnivå inom kulturområdet. Handlingsplanen till det kulturpolitiska programmet förtydligar och säkrar programmets implementering, genomförande av målsättningar och åtgärder samt uppföljning av dessa.

Uppsala kommuns kulturpolitiska program syftar till att kultur får en tydlig och starkare roll i samhället, och har tre målområden:

- allas möjlighet att vara kulturellt delaktiga,
- konstpolitik för ett vitalt och blomstrande samhälle,
- kulturplanering för en attraktiv, växande och hållbar kommun.

Det första området om kulturell delaktighet avser möjligheten för kommunens invånare att utöva och uppleva kultur. Det andra området, konstpolitik, har de olika konstområdena och deras utveckling i fokus. Det tredje området, kulturplanering, handlar om samspelet mellan kultur, plats och identitet och har kulturens roll i samhällsutvecklingen i fokus.

Det kulturpolitiska programmet har flera kopplingar till Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling. Delmål 4.7 i Agenda 2030 tar upp vikten av kulturell mångfald och kulturens bidrag till hållbar utveckling, vilket återspeglas i det kulturpolitiska programmets målområden ett och tre. Vidare handlar delmål 10.2 i Agenda 2030 om att minska ojämlikheten och att alla människor ska bli inkluderade i det sociala, ekonomiska och politiska livet, vilket kan kopplas till programmets målområde ett. Slutligen har målområde tre i det kulturpolitiska programmet en tydlig koppling till delmål 11.4 i Agenda 2030 som handlar om att skydda och trygga kulturmiljöer, liksom till delmål 11.7 om tillgång till säkra, inkluderande och tillgängliga offentliga platser.

Uppföljningsunderlag

Handlingsplan under revidering

I samband med uppföljningen av program och planer år 2022, beslutade kommunfullmäktige i februari 2023 att uppdra till kulturnämnden att ta fram en ny handlingsplan till kulturpolitiskt program. Revideringsarbete har skett genom gemensam beredning under våren 2024, och ett förslag till ny handlingsplan för perioden 2025–2028 har sänts på remiss till berörda nämnder och bolag inom kommunkoncernen under hösten. Planen är att ny handlingsplan till det kulturpolitiska programmet antas av kommunstyrelsen under första kvartalet 2025.

Nya förutsättningar

En viktig satsning som tillkommit sedan det kulturpolitiska programmet antogs 2020, och som genomsyrar kommunens arbete inom såväl kulturområdet som andra

områden, är målet att Uppsala ska bli europeisk kulturhuvudstad år 2029. Under hösten 2024 sänder Uppsala kommun in sin ansökan, Uppsala 2029 European Capital of Culture – Between the Lines, och i början av december ges besked om vilken svensk stad som blir europeisk kulturhuvudstad år 2029.

Målen i det kulturpolitiska programmet och den övergripande inriktningen i Uppsala kommuns ansökan om att bli europeisk kulturhuvudstad ligger väl i linje med varandra. Handlingsplanen som arbetats fram under 2024 kommer att fungera bra oavsett om Uppsala blir utsedd till europeisk kulturhuvudstad eller inte, då den lyfter fram åtgärder som behöver genomföras för att sikta mot målen i programmet.

Bedömning

Måluppfyllelse

Det finns inga omfattande lagkrav för kommuner att förhålla sig till när det gäller att tillhandahålla och stödja kulturverksamhet för kommuninvånarna, utöver bibliotekslagen. Det kulturpolitiska programmet utgör därför ett viktigt stöd för styrning och utveckling inom kulturområdet för Uppsala kommun. Programmet och handlingsplanen visar på kommunens ambitioner och inriktning, samt blir ett verktyg i samarbete med andra parter på lokal, regional och nationell nivå. Programmets målstruktur med tre målområden, harmonierar väl med såväl de nationella kulturpolitiska målen som beslutats av riksdagen, som med målen i den regionala kulturplanen, som säkrar statliga och regionala medel till vissa kulturinstitutioner i kommunen.

Då handlingsplanen till det kulturpolitiska programmet är under revidering, görs ingen bedömning kring måluppfyllelsen i detta skede. Tidigare programuppföljningar har visat att arbetet för att uppfylla målen går framåt, men att mer finns att göra. Revideringsarbetet under året har aktualiserat programinnehållet och nya eller omformulerade åtgärder har tagits fram, vilka bedöms styra väl mot målen i programmet kommande år, när handlingsplanen är beslutad.

Styrning

Bedömningen är att programstyrningen är ändamålsenlig och att innehållet i det kulturpolitiska programmet fortsatt är relevant.

Förslag till beslut

Måluppfyllelsen och styrningen i programmet är ändamålsenlig och ingen förändring föreslås.

Aktualitetsbedömning av Handlingsplan för att främja mänskliga rättigheter och motverka diskriminering och rasism i Uppsala kommun

Bakgrund

De mänskliga rättigheterna skyddas genom lag och internationella konventioner som Sverige tillträtt. Rättigheterna konkretiseras i mötet mellan kommuner, regioner och invånare. Handlingsplan för att främja mänskliga rättigheter och motverka diskriminering och rasism i Uppsala kommun (MRHP) ska vara styrande för nämnder och bolagsstyrelser i arbetet med skydda och främja mänskliga rättigheter och motverka diskriminering. Handlingsplanen gäller alla medarbetare i kommunkoncernen och omfattar alla diskrimineringsgrunderna enligt svensk lagstiftning: kön, ålder, funktionsnedsättning, etnicitet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning, könsöverskridande identitet eller uttryck.

Uppföljningsunderlag

Bedömningen av måluppfyllelsen har baserats på rapportering av uppdrag i Hypergene, kommunstatistik i Kolada, internkontrollplan och analys och kartläggningar av program och handlingsplaner i Uppsala kommun.

Bedömning

Måluppfyllelse

Nämnder och bolag arbetar med och bidrar till handlingsplanens samtliga målområden. Arbetet sker inom ramen för såväl grunduppdrag som uppdrag i mål och budget, nämndernas och bolagens verksamhets- och affärsplaner och program och handlingsplaner. Givet politiska prioriteringar, nämndernas och bolagens olika uppdrag, ansvarsområden och målgrupper arbetar nämnder och bolag med delvis olika rättigheter och målgrupper. Även arbetets omfattning varierar.

Målområde 1: Mänskliga rättigheter i uppdraget som samhällsaktör

Bedömningen är att nämnder och bolagsstyrelser bidrar till måluppfyllelse inom målområde 1 enligt plan.

Det bedrivs ett relativt omfattande arbete inom målområde 1 i Uppsala kommun. Samtidigt visar kommunstatistik att utmaningar inom centrala mänskliga rättighetsområden såsom trygghet, sysselsättning och rätten till bostad för barn kvarstår. Styrningen av dessa mänskliga rättighetsområden sker emellertid utanför MRHP i annan befintlig styrning.

Målområde 2: Mänskliga rättigheter i uppdraget som demokratiaktör

Den samlade bedömningen är att nämnder och bolag bidrar till måluppfyllelse inom målområde 2, men arbetet för att skydda och främja rätten till inflytande och delaktighet kan och behöver utvecklas.

Uppföljningen av målområde 2 indikerar att kommunens arbete inte når önskad måluppfyllelse, särskilt avseende inflytande och delaktighet. Kommunstatistik visar bland annat att valdeltagandet i Uppsala kommun vid det senaste kommunvalet (2022) sjönk med fyra procentenheter jämfört med föregående kommunval. Uppsala kommun har också valdistrikt med lågt valdeltagande. Andelen invånare som upplever att de har ganska eller mycket bra möjlighet att delta aktivt i arbetet med kommunen har vidare sjunkit med fem procentenheter för såväl kvinnor som män mellan 2021 och 2023. När det gäller att påverka inom de kommunala verksamheterna har motsvarande svarsandel sjunkit med nio procentenheter. Även avseende möjlighet att påverka politiska beslut har andelen sjunkit.

Målområde 3: Mänskliga rättigheter i uppdraget som välfärdsaktör

Bedömningen är att nämndernas och bolagsstyrelsernas arbete bidrar till måluppfyllelse enligt plan.

Uppsala kommuns arbete inom målområde 3 är omfattande och ger resultat. Samma bild ger befintlig kommunstatistik. Uppföljningen indikerar att arbetet och resultaten i huvudsak kommer av annan styrning än MRHP.

Målområde 4. Mänskliga rättigheter i uppdraget som arbetsgivare

Nämnder och bolagsstyrelser bidrar till måluppfyllelse enligt plan.

Uppföljningen av indikatorer, kommunstatistik och medarbetarundersökningen, visar sammantaget att Uppsala kommuns resultat i uppdraget som arbetsgivare har stärkts under senare år. Flera viktiga kompetenshöjande insatser som berör mänskliga rättigheter har genomförts. Noterbart är även att sjukfrånvaron i Uppsala kommunorganisation stadigt sjunkit för såväl kvinnor som män sedan 2021. Den samlade bedömningen är att Uppsala kommuns arbete för att vara en kompetent mänskliga rättighetskommun ger resultat.

Målområde 5. Kommunens skyldighet att främja och uppfylla de nationella minoriteternas rättigheter

Nämnder och bolagsstyrelser bidrar till viss måluppfyllelse.

Flera nämnder arbetar för att säkerställa nationella minoriteters rättigheter i enlighet med lagkrav. Uppsala kommun bedriver också ett viktigt utvecklingsarbete vad gäller nationella minoriteter inom ramen för utvecklingen av den kommunövergripande styrningen, uppföljningen och samordningen av mänskliga rättighetsområdet. Området är svårbedömt av uppföljningstekniska skäl.

Programmet eller handlingsplanens styrning

Mänskliga rättigheter och demokratiska principer utmanas idag globalt, nationell och lokalt. Fortsatt styrning av mänskliga rättigheter och handlingsplanens målområden är nödvändig. Styrningen av mänskliga rättigheter är omfattande och väl integrerad i nationell såväl som i Uppsala kommuns lokala styrning. Den integrerade styrningen avspeglas och slår igenom i det mänskliga rättighetsarbete som sker inom ramen för nämndernas och bolagens ordinarie uppdrag och ansvar.

Den genomförda uppföljningen av MRHP indikerar dock att styrningen via befintlig handlingsplan inte fyller avsedd funktion. Exempelvis har knappt hälften av kommunens nämnder och endast en av 13 bolag taggat en eller – i några fall – fler

åtgärder med MRHP i Hypergene. Därtill saknas i stort sett rapportering gällande MRHP-åtgärder, särskilt den som rör granskning av verksamhet ur ett rättighetsperspektiv. MRHP bedöms ha relativt svag förankring i flera nämnder och majoriteten av bolagsstyrelserna.

Samtidigt visar uppföljningen att nämnderna och bolagsstyrelserna i Uppsala kommun bedriver ett omfattande arbete som syftar och/eller bidrar till att skydda och främja mänskliga rättigheter enligt plan. Mycket talar för att den faktiska styrningen av kommunens mänskliga rättighetsarbete inte sker via MRHP utan i allt väsentligt utifrån en omfattande lagstiftning samt Uppsala kommuns eget ordinarie styrsystem.

Arbetet för att främja mänskliga rättigheter och motverka diskriminering och rasism regleras i huvudsak genom svensk lagstiftning och förordningar. Den Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna gäller som lag i Sverige sedan 1995 och de svenska grundlagarna – regeringsformen, tryckfrihetsformen och yttrandefrihetsgrundlagen – har alla centrala skrivningar om de mänskliga rättigheterna. Barnkonventionen blev svensk lag 2020 och diskrimineringslagen ska skydda och främja lika rättigheter och möjligheter utifrån de sju diskrimineringsgrunderna: kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder.

Kommunallagen styr kommunernas och regionernas verksamhet med bland annat likställighetsprincipen. Nämndernas och de kommunala bolagens verksamheter styrs därtill via specifik sakpolitisk lagstiftning som omfattar olika aspekter av mänskliga rättigheter. Mot bakgrund av att kommunens ansvar för att säkerställa respekten, skyddet för och främjandet av mänskliga rättigheter i stor utsträckning är lagstyrt har kommunstyrelsen tagit fram internkontrollmoment för att följa upp hur nämnder och bolagsstyrelser uppfyller befintliga lagkrav inom mänskliga rättighetsområdet. Nämnder och bolagsstyrelser får härigenom stöd i att identifiera risker, eventuella utvecklingsbehov och åtgärder för att säkerställa laguppfyllelse.

Jämte den nationella styrningen har Uppsala kommun också en omfattande lokal styrning av arbete som rör och främjar mänskliga rättigheter via nämndernas och bolagens grunduppdrag, mål och budgetuppdrag, verksamhets- och affärsplaner samt politiskt beslutade program och handlingsplaner. En genomlysning av Uppsala kommuns aktuella mål och budget-uppdrag visar att flertalet uppdrag har bäring på mänskliga rättigheter. På samma sätt berör flera av kommunens program och handlingsplaner tydligt mänskliga rättigheter och målgrupper, såsom bostad/boende, medborgardialog, Idrott och fritid, personer med funktionsnedsättning, äldre, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld för att nämna några. I andra – det stora flertalet – program och handlingsplaner sker styrningen av mänskliga rättigheter integrerat och kopplat till andra sakpolitiska frågor utifrån relevans och prioritet.

Det lagstadgade kravet på antagna mål och riktlinje för minoritetsarbetet omhändertar Uppsala kommun i dag inom ramen för MRHPs målområde 5 ”Kommunens skyldighet att främja och uppfylla de nationella minoriteternas rättigheter”. Lagkravet kan fortsättningsvis omhändertaras genom att målet integreras i Mål och budget, där nämndernas och bolagens verksamhets- och affärsplaner fungerar som vägledning för arbetet. Det kan också ske genom framtagande av en särskild vägledning för minoritetsarbetet.

Givet de tilltagande utmaningar som mänskliga rättigheter och demokratiska principer möter i dag är det sammanfattningsvis viktigt att Uppsala kommun fortsätter att följa

utvecklingen nogsamt och håller i, utvecklar och anpassar sitt mänskliga rättighetsarbete till aktuella utmaningar. Utöver fortsatt tydlig integrerad styrning via kommunens ordinarie styrsystem behöver kommunen säkerställa relevant och anpassat stöd och verktyg för nämndernas och bolagens arbete. Givet den MR-integrerade styrningen bör kommunen också utveckla sina metoder för att fånga upp, samordna och kommunicera en samlad bild av hur kommunen skyddar och främjar mänskliga rättigheter, vilket är särskilt angeläget i tider när människors mänskliga rättigheter utmanas och hotas.

Förslag till beslut

Att inte förnya Handlingsplan för att främja mänskliga rättigheter och motverka diskriminering och rasism i Uppsala kommun när planperioden går ut 2024.

Aktualitetsbedömning av program och handlingsplan för mobilitet och trafik

Bakgrund

Programmet ska visa vägen för hållbarhetsarbetet inom mobilitet och trafik med planeringshorisonten 2050. År 2050 ska alla resor och transporter vara hållbara, där val av trafikslag kan variera beroende på resans eller transportens förutsättningar. Över tid kan också teknologisk utveckling påverka val av hållbart trafikslag.

Programområdet relaterar till flera Agenda 2030 mål, mål 9 som rör hållbar industri, innovationer och infrastruktur och mål 11 om hållbara städer och samhällen.

Handlingsplanen har en tioårig planeringshorisont och konkretiserar arbetet med programmet.

I arbetet med revidering av översiktsplanen finns ett uppdrag att pröva om programmet kan inarbetas i översiktsplanen. Det formella revideringsarbetet påbörjas under 2026. I ett tilläggsdirektiv från kommunstyrelsen i juni 2023 gavs uppdrag att ta fram en trafiknätsplan över den övergripande transportinfrastrukturen. Planen beräknas antas i slutet av 2025.

Uppföljningsunderlag

Handlingsplanens genomförande fortskrider i enlighet med den tidsplan som finns. Avstämningar sker på årsbasis utifrån tidplanen.

Programmets genomförande är kopplat till översiktsplanens genomförande, som i stor utsträckning styr graden av måluppfyllelse för resor och transporter. I översiktsplanens planeringsstrategi bedöms översiktsplanen med några kompletteringar främst rörande de sydöstra stadsdelarna vara aktuell. Det är också ett bedömningsunderlag för möjligheten att nå programmets tillståndsmål till 2050.

I övrigt handlar programmets måluppfyllelse om att alla resor och transporter ska vara hållbara 2050 och om fordonsflottans fossilfrihet.

Andelen fossilfria fordon fortsätter att öka och ligger för 2023 på 17 procent, cirka en procentenhet över riksgenomsnittet, och en ökning från 14 procent för 2022. En bedömning är att andelen fossilfria fordon är mellan 30 och 40 procent till 2030 och att flottan till 2050 i allt väsentligt är fossilfri.

Arbetet med en trafiknätsplan fortskrider enligt plan. Planen ska visa hur den befintliga övergripande transportinfrastrukturen behöver styras och utformas för att bidra till övergripande kommunala mål i enlighet med bland annat översiktsplanen.

Bedömning

Måluppfyllelse

- Nämnder och bolagsstyrelser kommer att kunna bidra till måluppfyllelse, men behöver göra mer eller annorlunda jämfört med plan.

Programmet har ett tillståndsmål för 2050. Bedömningen är att målet är möjligt att nå med dagens styrning och de kompletterande styrdokument som tas fram till 2025, det betyder att punkt 2 speglar bäst arbetet framåt.

Styrning

Programmet och handlingsplanen för mobilitet och trafik kommer att kompletteras med nämnda trafiknätsplan, vilket ger en tydligare styrning för den övergripande transportinfrastrukturen. Därtill finns ett nytt uppdrag i mål och budget; påskynda omställningen till ett hållbart resande med en ökad andel gång, cykel och kollektivtrafik.

Förslag till beslut

Måluppfyllelsen och styrningen i programmet/handlingsplanen är ändamålsenlig och ingen förändring föreslås.

I direktiven till revideringen av översiktsplanen finns redan uppdrag att bedöma om programmet för mobilitet och trafik i sin helhet eller i delar ska inarbetas i översiktsplanen, därför föreslås ingen förändring i nuläget.

Aktualitetsbedömning av Program för trygghet, säkerhet och brottsförebyggande

Bakgrund

Program för trygghet, säkerhet och brottsförebyggande beslutades av Kommunfullmäktige 2021. Sedan dess har en lag tillkommit som kompletterar kommunens styrning på området, Lag (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete. Programmet anger en övergripande inriktning för kommunens brottsförebyggande och trygghetskapande arbete, det finns ingen tillhörande handlingsplan.

Arbetet är i sin tur uppdelat i sex utvecklingsområden:

1. Barn och unga
2. Uppsala kommun mot brott
3. Trygghet i den offentliga miljön
4. Stärkt områdesarbete och trygghetssamverkan med civilsamhälle, invånare och näringsliv
5. Säker verksamhet och demokrati
6. Tillsammans med näringslivet mot brott och otrygghet

Uppföljningsunderlag

Underlaget som ligger till grund för bedömningen är nämnder och bolagsstyrelseras rapportering i Hypergene kopplat till Mål och budgets uppdrag 26: *Utveckla kommunens förmåga att förebygga och bekämpa ungdomsbrottslighet och kriminalitet*. Nämnder och bolagsstyrelser har också givits möjlighet att, per mail, komplettera underlaget och lägga till information utöver det som är rapporterat i Hypergene.

Det är i viss mån otydligt vilket arbete nämnder och bolagsstyrelser gör kopplat till programmet då det saknas underlag för detta i Hypergene. Av den anledningen krävdes en annan lösning för att kunna redogöra för kommunkoncernens brottsförebyggande och trygghetskapande arbete. Uppdrag 26 och Program för trygghet, säkerhet och brottsförebyggande har i mångt och mycket samma ändamål och bedömdes därför som jämförbara i det här fallet.

Utvecklingsområde Barn och unga

Mål: Uppsala kommun ökar tryggheten och säkerheten i barns och ungas sociala miljö

Arbetet på området är omfattande och kan tematiseras till vissa olika områden. Det finns skolrelaterade åtgärder, socialt brottsförebyggande åtgärder samt mer långsiktig förebyggande åtgärder så som främjandet av jämlika uppväxtvillkor. Några exempel på nyligen genomförda åtgärder är SSPF junior som utvecklats för att nå en yngre målgrupp, avhopparverksamhet som syftar till att hjälpa ungdomar 13-17 år att lämna grov kriminalitet samt jobbcoach Gottsunda vars syfte är att motivera ungdomar 15-17 år till fortsatta studier och framtida karriärmöjligheter.

Utvecklingsområde Uppsala kommun mot brott

Mål: Uppsala kommun minskar brottsligheten och ökar tryggheten med kunskapsbaserad systematik och ändamålsenlig samverkan

En stor del av detta utvecklingsområde utgörs av kommunens arbete med EST (Effektiv samordning för trygghet). Inom ramarna för detta bedrivs ett gemensamt lägesbilsarbete mellan såväl kommunala som externa aktörer i syfte att vidta åtgärder baserade på kunskap om aktuell lägesbild. Det senaste året har kommunen också utvecklat den externa samverkan på området illegal verksamhet genom stärkt tillsynsarbete tillsammans med andra myndigheter.

Utvecklingsområde Trygghet i den offentliga miljön

Mål: Uppsala kommuns offentliga miljö utformas, underhålls och används på ett sätt som främjar trygghet och säkerhet för alla

På detta område utgör EST, som beskrivs i föregående avsnitt, en väsentlig roll. Arbetet med EST fokuserar främst på offentlig miljö. I det här fallet innebär det exempelvis att delar av kommunens renhållningsverksamhet och skadeförebyggande åtgärder kring kommunens fastigheter styrs av den gemensamma lägesbilden. Konkreta exempel på åtgärder som vidtagits för att öka tryggheten i den offentliga miljön det senaste året är röjningsinsatser och förstärkt belysning i Gottsundagipen, utveckling av Gränbyparken, ökat antal områdesvärdar, planering för kamerabevakning i Frodeparken genom så kallade ”smarta kameror” (en ny teknik som kommer att testas under 2024).

Utvecklingsområde Stärkt områdesarbete och trygghetssamverkan med civilsamhälle, invånare och näringsliv

Mål: Uppsala kommun samverkar lokalt och inkluderande för att förebygga brott och skapa trygga, socialt hållbara bostadsområden

Mycket av arbetet på det här området bedrivs genom Handlingsplan för Gottsundaområdet respektive Handlingsplan för Gränby, Kvarngärdet och Löten.

Därutöver är projektet ISabelle ett exempel på åtgärder som riktar sig till hela kommunen, projektet syftar till att öka sysselsättningsgraden hos unga vuxna, främst kvinnor i åldrarna 18–29 år, som befinner sig i en kriminell miljö eller i riskzon för kriminalitet.

Vidare har kommunen under året spridit anpassad kommunikation genom flera verksamheter i syfte att stävja missförstånd eller fördomar om socialtjänstens uppdrag, detta mot bakgrund av den påverkanskampanj som riktats mot Sveriges socialtjänster. Budskapet i kommunikationen har varit ”Vi finns för dig”.

Utvecklingsområde Säker verksamhet och demokrati

Mål: Uppsala kommun arbetar skadeförebyggande och förhindrar otillåten påverkan för en trygg och säker verksamhet

Detta utvecklingsområde täcker i viss mån in kommunens arbete mot välfärdsbrott som omhändertas genom åtgärder i Handlingsplan mot välfärdsbrott.

Vidare pågår även kommunens arbete mot våldsbejakande extremism. Under året avslutades en serie av utbildningar tillsammans med Centrum för våldsbejakande

extremism och polisen i syfte att öka kommunens kunskap om denna brottstyp. Under året har också rutinerna vid hot och våld mot medarbetare reviderats och förbättrats.

Utvecklingsområde Tillsammans med näringslivet mot brott och otrygghet

Mål: Uppsala kommun arbetar tillsammans med näringslivet för ett starkt brottsförebyggande- och trygghetskapande arbete

Under året har det genomförts flera kunskapshöjande aktiviteter tillsammans med näringslivet, däribland en evenemangssäkerhetsdag som återkommer varje år och riktar sig till lokala evenemangsarrangörer. Kommunen samordnar också tillsammans med polisen en utbildning för receptionspersonal i syfte att öka säkerhetsmedvetenheten. I slutet av sommaren genomfördes en större träff, Uppsala möts, med temat trygghet, säkerhet och beredskap där cirka 90 företag deltog.

Samverkan mellan kommun och näringsliv har också utvecklats på andra sätt. Bland annat genom att agendan vid de återkommande företagsbesöken har justerats för att fånga upp frågan om otrygghet på ett bättre sätt än tidigare. Företagens inspel lyftes sedan in i kommunens lägesbild över brott och otrygghet. Vidare har också näringslivet blivit en stående deltagare i kommunens lokala brottsförebyggande råd.

Bedömning

Måluppfyllelse

Nämnder och bolagsstyrelser arbetar mot målen inom respektive utvecklingsområde. Programmet har inga åtgärder utan beskriver mer övergripande vilket arbete som ska utföras och vad målet med arbetet är. Utifrån detta bidrar nämnder och bolagsstyrelser till måluppfyllelse enligt plan.

Styrning

Programmet bedöms vara ändamålsenligt och behovet av styrningen finns kvar. Program är rätt form av styrsignal och programmet kompletteras av flertalet handlingsplaner som knyter an till frågorna trygghet, säkerhet och brottsförebyggande. Det finns därmed styrning på områden på fler ställen än i detta program genom Handlingsplan mot välfärdsbrott, Handlingsplan för Gränby, Kvarngärdet och Löten 2024–2030, Handlingsplan för Gottsundaområdet 2021–2030.

Kommuners brottsförebyggande arbete är också sedan 2023 reglerat enligt Lag (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete.

Förslag till beslut

Måluppfyllelsen och styrningen i programmet/handlingsplanen är ändamålsenlig och ingen förändring föreslås.

Aktualitetsbedömning av Vattenprogram

Bakgrund

Vattenprogrammet antogs av Kommunfullmäktige 2021-03-01 och till det hör Handlingsplan för vattenprogrammet (2024-2026) som är det aktiverande styrdokumentet. Den aktuella handlingsplanen är en reviderad version som antogs av kommunstyrelsen 2024-02-07.

Det har under de senaste åren varit ett växande fokus på ytvattenkvaliteten i Fyrisån liksom grundvattenkvaliteten i stadens dricksvattentäkt utifrån den växande stadens behov av att hantera eventuell påverkan och bidra till kommunens möjligheter att nå upp till vattenförekomsternas miljö kvalitetsnormer. Bland annat har ansökan om ett nytt miljö tillstånd för Kungsängsverket aktualiserat frågan om halt av näringsämnen i Fyrisån. Likaså har nya detaljplaner behov av att på ett tillförlitligt sätt visa att de inte påverkar möjligheten att uppnå miljö kvalitetsnormer negativt. Uppmätta halter av PFAS-ämnen i både grund- och ytvatten behöver hanteras inom ramen för kommunens övergripande vattenarbete. Dessa faktorer har synliggjort behovet av åtgärder för att säkerställa en positiv utveckling av status i kommunens yt- och grundvattenförekomster.

Kommunens förbättringsarbete inom vattenförvaltning och vattenhushållning är långsiktigt och styrningen samlas och samordnas inom Vattenprogrammet och tillhörande handlingsplan. Programmets målområden är övergripande och det finns fortsatt goda förutsättningar att fånga de åtgärder som behövs utifrån dagens och framtidens behov inom dessa. De omvärldsförändringar och förändrade förutsättningar som har skett sedan programmet antogs bedöms inte föranleda ändringar i Vattenprogrammet.

Sedan programmet antogs har en VA-plan samt Vattentjänstplan 2024 med tillhörande Handlingsplan för vattentjänstplan tagits fram av Uppsala Vatten och Uppsala kommun i samarbete. Vattentjänstplan samt flera av VA-planens delar är politiskt antagna. Dessa dokument ingår inte i Vattenprogrammet men är viktiga parallella styrdokument som samspelar för styrningen av vattenrelaterade frågor inom kommunen.

Inom Agenda 2030 är Vattenprogrammet relevant utifrån framför allt tre av de globala målen.

Mål 6 Rent vatten och sanitet för alla

- 6.1 Säkert dricksvatten för alla
- 6.3 Förbättra vattenkvalitet och avloppsrening samt öka återanvändning
- 6.4 Effektivisera vattenanvändning och säker vattenförsörjning
- 6.5 Integrerad förvaltning av vattenresurser
- 6.6 Skydda och återställ vattenrelaterade ekosystem

Mål 11 Hållbara städer och samhällen

- 11.3 Inkluderande och hållbar urbanisering
- 11.5 Mildra de negativa effekterna av naturkatastrofer
- 11.6 Minska städernas miljö påverkan
- 11.7 Skapa säkra och inkluderande grönområden för alla
- 11.B Implementera strategier för inkludering, resurseffektivitet och katastrofriskreducering

Mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald

- 15.1 Bevara, restaurera och säkerställ hållbart nyttjande av ekosystem på land och i sötvatten
- 15.5 Skydda den biologisk mångfalden och naturliga livsmiljöer
- 15.9 Integrera ekosystem och biologisk mångfald i nationell och lokal förvaltning

Uppföljningsunderlag

Måluppfyllelse av program och handlingsplan baseras på inrapportering av verksamhetsplanering samt avstämning med delansvariga för respektive åtgärd i handlingsplanen.

Bedömning

Måluppfyllelse

Nämnder och bolagsstyrelser bidrar till måluppfyllelse enligt plan och det sker framför allt genom genomförandet av de åtgärder som beslutas i Handlingsplan för vattenprogrammet.

Styrning

Vattenprogrammets styrning är ändamålsenlig och kompletterar den lagstiftning för vattenfrågor som finns inom flera lagrum genom att tydliggöra Uppsala kommuns målsättningar och ambitioner som går utöver lagens krav.

Förslag till beslut

Måluppfyllelsen och styrningen i Vattenprogrammet är ändamålsenlig och ingen förändring föreslås.

Aktualitetsbedömning av program mot våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål

Bakgrund

Uppsala kommuns program mot våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål tydliggör och konkretiserar Uppsala kommuns samlade vilja och inriktning gällande det strategiska arbetet med att upptäcka, synliggöra och åtgärda våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck och prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Uppsala kommun har en nollvision mot våld i nära relationer och programvisionen är att ingen i Uppsala ska utsättas för våld i nära relation och att alla ska ha kroppsligt självbestämmande.

Uppsala kommuns program består av två delar. Den första delen innehåller bakgrund, utgångspunkter, redogör för uppdraget, beskriver sakområdets omfattning, centrala begrepp och särskilt utsatta målgrupper.

Den andra delen innehåller fem långsiktiga mål som följs av prioriterade delmål vilka ska uppnås så länge programmet bedöms vara aktuellt. Till varje målområde följer en analyserande text som belyser befintliga utvecklingsbehov. Vidare följer en kortfattad beskrivning av hur programmet ska implementeras och följas upp. Målen gäller för samtliga nämnder och kommunalt helägda bolag och intentionen är att de långsiktiga målen pekar ut riktningar som skapar förutsättningar för stabilitet, långsiktighet och kontinuitet i arbetet. De prioriterade delmålen visar på vad som ska fokuseras under programperioden.

Under programperioden har lagstiftningen skärpts inom sakområdet, exempelvis inom både hedersrelaterat våld och för barn som bevittnat våld i nära relation. Vidare har socialtjänstens ansvar för våldsutövare förtydligats och skyddade boenden är numera tillståndspliktiga vilket innebär att det krävs ett tillstånd från Inspektionen för vård och omsorg (IVO) för att kunna bedriva den typen av boenden. Inom en snar framtid är också en ny socialtjänstlag på plats med större fokus på förebyggande insatser och en tillgängligare socialtjänst med individens behov i centrum. Detta sammantaget kan komma att påverka socialtjänstens arbete med både våldsutsatta och våldsutövare.

År 2022 reviderades programmet med tillägget prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Inom ramen för ärendet föreslogs ett namnbyte från ”Program mot kvinnofridskränkningar och våld i nära relationer” till ”Program mot våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål.” Prostitution och människohandel för sexuella ändamål är att betrakta som en del av mäns våld mot kvinnor där det konstaterades att det målgruppsperspektivet saknades i det befintliga programmet vilket föranledde en revidering med det tillägget.

Sedan 2023 har ansvaret för det strategiska arbetet mot våld i nära relationer gjort en organisatorisk flytt från socialnämnden till kommunstyrelsen. Syftet var att strategiskt samla arbetet med jämställdhet och mänskliga rättigheter där våld i nära relationer, det sjätte jämställdhetspolitiska målet, ingår. Socialnämnden ansvarar fortsatt för de insatser som lagen kräver inom området, så som stöd, skydd och behandling.

I och med detta kommer smärre redaktionella justeringar att genomföras så att det framgår att programsvaret liksom det samordnande strategiska ansvaret för arbetet med våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål, övergått från socialnämnden till kommunstyrelsen. Vilket harmonierar med hur arbetet bedrivits sedan år 2023.

Arbetet med att ta fram en handlingsplan mot våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål pågår och planen beräknas vara färdig för beslut under år 2025.

Program- och handlingsplan relaterar bland annat till delmål 3, 5, 10 och 16 i Agenda 2030.

Uppföljningsunderlag

Programmet gäller för alla nämnder och bolagsstyrelser. De mål och delmål som anger prioriteringar inom området kopplas i nuläget till respektive nämnds verksamhetsplan. Den handlingsplan som är under framtagande kommer att peka ut särskilda nämnder och bolags ansvar för området genom föreslagna åtgärder och indikatorer.

Fokus för uppföljningen har varit de åtgärder i verksamhets- och affärsplaner som har kopplats till programmet.

Bedömning

Måluppfyllelse

Programmet mot våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål beslutades av kommunfullmäktige under hösten 2015 och är aktuellt tills vidare. Förändringar i programmet har hanterats genom aktualitetsbedömningar och programmet har reviderats 2022.

Uppföljningen visar att frågan hanteras enligt de mål och delmål som programmet pekar ut som prioriterade. För att underlätta för nämnder och bolagsstyrelser pågår ett arbete med att ytterligare konkretisera delmålen i en handlingsplan. Handlingsplanen ska tydliggöra de olika nämndernas ansvar och underlätta att koppla aktiviteter till de åtgärder som föreslås. Handlingsplanen kommer att kompletteras med indikatorer som följs upp årligen.

Styrning

Behovet av styrning inom området kvarstår. Programmet har konkretiserat vad som ska göras och är i den meningen ett effektivt styrmedel. Programmet kommer att kompletteras med en handlingsplan där arbetet pågår och förväntas vara klart under 2025.

Fortfarande är kunskapen om våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål ojämn. Frågan prioriteras också olika inom olika nämnder. Fortfarande kvarstår utmaningen i att se att våld i nära relationer och hedersrelaterat våld är en kommunövergripande fråga som i mer eller mindre utsträckning berör alla nämnder och bolagsstyrelser. Behovet av fortsatt

implementeringsarbete kvarstår och ansvaret för detta behöver tydliggöras över kommunens berörda förvaltningar.

Programmet bedöms vidare utgöra en bra grund och styrning på området och att uppföljning görs genom årliga aktualitetsbedömningar.

Förslag till beslut

Måluppfyllelsen och styrningen i program mot våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål är ändamålsenlig och ingen förändring föreslås.

Aktualitetsbedömning av Åtgärdsprogram för kväveoxid – Uppsala kommuns handlingsplan för Luftkvalitet

Bakgrund

Bakgrund till program och handlingsplan

Enligt miljöbalken ska ett åtgärdsprogram för luftkvalitet tas fram om miljökvalitetsnormerna för utomhusluft överskrids. Den nulägesanalys som gjordes för Uppsala 2021 visade att miljökvalitetsnormen för kvävedioxid (NO₂) överskreds på delar av Kungsgatan. Analysen visade också att miljökvalitetsnormen för både kvävedioxid och partiklar (PM₁₀) riskerade att överskridas på ett antal gator i Uppsala innerstad. Därför togs Åtgärdsprogram för kvävedioxid – Uppsala kommuns handlingsplan för luftkvalitet 2022–2027 fram, och fastställdes av kommunfullmäktige den 31 januari 2022.

Den del av handlingsplanen som utgörs av åtgärdsprogrammet är reglerat i miljöbalken, med åtgärder som bedöms som nödvändiga för att klara miljökvalitetsnormen för kvävedioxid på Kungsgatan. Övriga åtgärder i handlingsplanen syftar till att förebygga överskridande av miljökvalitetsnormer och bidra till att Uppsala kommuns når det nationella målet miljömålet Frisk Luft.

Lagstiftningen som motiverar programmet bidrar till att uppnå delmål 3.9 i Agenda 2030: Till 2030 väsentligt minska antalet döds- och sjukdomsfall till följd av skadliga kemikalier samt föroreningar och kontaminering av luft, vatten och mark.

Nationell lagstiftning och miljömål

I luftkvalitetsförordningen anges miljökvalitetsnormer för luft som utgör en lägstanivå för ett drygt tiotal luftföreningskomponenter. Normerna för PM₁₀ och NO₂ brukar vara de mest kritiska och vanligtvis handlar det då om gatumiljöer.

Utöver lagstiftningen finns Miljömålet för Frisk luft som satts av regeringen. Det anger en långsiktig målbild och ska vara vägledande för myndigheter, kommuner och andra aktörer.

Nedan anges värden för några av de luftföreningar som berörs.

Parameter	Miljökvalitetsnorm	Miljömål
NO ₂ dygn	60 µg/m ³ (får överskridas 7 dygn)	-
NO ₂ timmar	90 µg/m ³ (får överskridas 175 timmar)	60 µg/m ³ (får överskridas 175 timmar)
NO ₂ årsmedelvärde	40 µg/m ³	20 µg/m ³
PM ₁₀ dygn	50 µg/m ³ (får överskridas 35 dygn)	30 µg/m ³ (får överskridas 35 dygn)

PM10 årsmedelvärde	40 µg/m ³	15 µg/m ³
PM2,5 årsmedelvärde	25 µg/m ³	-
PM2,5 dygnsmedelvärde	-	25 µg/m ³ (får överskridas 3 dygn)

WHO:s riktlinjer

WHO:s riktlinjer för luftkvalitet uppdaterades 2021. Ett huvudbudskap i de nya riktlinjerna är att varje minskning av halten av de viktigaste luftföroeningarna ger hälsovinster för befolkningen, även i områden med låga halter. Riktlinjerna är rekommendationer till medlemsstaterna och inte juridiskt bindande. Nedan anges några riktvärden från den nya riktlinjen.

	WHO:s riktlinjer
PM10 årsmedelvärde	15 µg/m ³
PM10 dygnsmedelvärde	45 µg/m ³ (får överskridas 3-4 dygn)
PM2,5 årsmedelvärde	5 µg/m ³
PM2,5 dygnsmedelvärde	15 µg/m ³ (får överskridas 3-4 dygn)
NO2 årsmedelvärde	10 µg/m ³
NO2 dygnsmedelvärde	25 µg/m ³ (får överskridas 3-4 dygn)

EU-lagstiftning

EU:s luftkvalitetsdirektiv innehåller gräns- och målvärden för ett antal luftföroeningar. Medlemsländerna är skyldiga att införliva direktivet i nationell lagstiftning och klara gränsvärdena till vissa bestämda datum, samt arbeta för att nå fastställda målvärden. Direktiven innehåller också regler för hur medlemsländerna ska kontrollera luftkvaliteten, tillhandahålla information till allmänheten samt åtgärda identifierade problem.

I Sverige är bestämmelser i EU:s luftkvalitetsdirektiv delvis genomförda i miljöbalken, plan- och bygglagen och i ett antal andra lagar, men framför allt i luftkvalitetsförordningen och Naturvårdsverkets föreskrifter om kontroll av luftkvalitet. Gräns- och målvärdena har genomförts som miljökvalitetsnormer.

I oktober 2024 antog EU ett uppdaterat direktiv. Medlemsländerna får nu två år på sig att implementera direktivet i nationell lagstiftning.

I korthet innebär den nya lagstiftningen:

- Kraftigt sänkta tillåtna nivåer för de mest hälsofarliga luftföroreningarna från 2030.
- Stärkt rättsskydd för medborgare som drabbats av luftföroreningar.
- Skarpare krav på övervakning av luften med standardiserade mätvärden som är jämförbara över hela EU.
- EU:s mål om nollutsläpp av luftföroreningar ska vara uppnått senast 2050.

Nedan anges de nya gränsvärdena efter revideringen av luftkvalitetsdirektivet.

	Föreslagna värden för EU:s luftkvalitetsdirektiv
PM10 årsmedelvärde	20 µg/m ³
PM10 dygnsmedelvärde	45 µg/m ³ (får överskridas 18 dygn)
PM2,5 årsmedelvärde	10 µg/m ³
PM2,5 dygnsmedelvärde	25 µg/m ³ (får överskridas 18 dygn)
NO2 årsmedelvärde	20 µg/m ³
NO2 dygnsmedelvärde	50 µg/m ³ (får överskridas 18 dygn)

Förebyggande luftkvalitetsstrategi (FLIS)

Sedan den 1 april 2024 finns nya regler om att kommuner vid behov ska upprätta en förebyggande luftkvalitetsstrategi (FLIS). FLIS är ett verktyg för att få till stånd arbete med luftkvaliteten i ett tidigare skede jämfört med dagens system, där luftkvalitetsarbetet krävs först när en överträdelse av en miljökvalitetsnorm konstaterats och ett åtgärdsprogram då tas fram. En FLIS ska tas fram om kontroll av luftkvalitet visar att en föroreningsnivå överskrider en definierad övre utvärderingströskel.

En FLIS ska innehålla:

- Kartläggning av källor till höga halter
- Bedömning av omfattningen
- Behov av att minska halterna
- Åtgärder, insatser, planer med fokus på långsiktig minskning av halterna

Uppföljning av FLIS:en redovisas till Naturvårdsverket vartannat år och ska innehålla information om vilka delar som har genomförts, samt en plan för fortsatt genomförande. Om ett gällande åtgärdsprogram finns på plats behöver kommunen inte upprätta en FLIS.

Uppföljningsunderlag

Bedömningen baseras främst på indikatorer för mätningar av luftkvalitet, samt skriftliga och muntliga avstämningar med tjänstepersoner som arbetar med åtgärder inom handlingsplanen.

Uppföljningsunderlaget i Hypergene är otillräckligt, då de flesta av handlingsplanens åtgärder inte finns inlagda där. GSN och MHN som ansvarar för de flesta av åtgärderna rapporterar inte på dessa, utan skriver övergripande sammanfattningar av arbete som genomförts under nedan åtgärder.

- GSN: Genomföra åtgärder i enlighet med åtgärdsprogram för kvävedioxid och handlingsplan för luftkvalitet.
- MHN: Samhällsbyggnad och miljöövervakning: Tillsyn luftkvalitet och arbete med åtgärdsprogram för luft.

Status för respektive åtgärd i handlingsplanen syns inte i rapporteringen, och om åtgärder är försenade framgår inte. Därför har kompletterande intervjuer med tjänstepersoner genomförts för aktualitetsbedömningen.

Bedömning

Måluppfyllelse

De två åtgärderna i åtgärdsprogrammet för att klara miljökvalitetsnormen för kväveoxid på Kungsgatan genomfördes 2022. Enligt de mätningar som gjordes år 2022 och 2023 klarades miljökvalitetsnormer för såväl dygn som timme för NO₂ och PM₁₀ på Kungsgatan 67. Timmesmålet för kvävedioxid överskreds år 2022 men klarades 2023. Utsikterna för att klara miljökvalitetsnormerna även år 2024 ser goda ut. För att utvärdera om behovet av ett åtgärdsprogram för kvävedioxid kvarstår behöver dock en fullständig utvärdering baseras på kommande luftföroreningskarta. Denna kommer under våren 2025 med trafikdata från 2024, medan den senaste är från 2020 med trafikdata från 2019. Att luftföroreningskartan bör inväntas för att säkerställa om miljökvalitetsnormerna klaras beror på att den återspeglar ett normalmeteorologiskt år och därför ger en mer rättvisande bild än de årliga mätningarna, vars resultat kan vara påverkade av vädermässiga variationer.

Att målen om att klara miljökvalitetsnormerna för närvarande uppfylls enligt mätningar indikerar att nämnder bidrar till måluppfyllelse enligt plan för att klara lagstiftningen. Flera av de förebyggande åtgärderna i handlingsplanen är försenade, vilket pekar på att ansvariga nämnder behöver göra mer för att planen för det förebyggande arbetet ska fullföljas. Oavsett måluppfyllelse i dagsläget behöver dock handlingsplanen på sikt revideras med hänsyn till ny lagstiftning som kommer på området, där både de gränsvärden som inte får överstigas kommer sänkas samt att där det förebyggande arbetet behöver ta höjd för striktare gränsvärden.

Uppsala kommuns förutsättningar för att klara den nya och skarpare EU-lagstiftningen behöver utredas. Enligt den senaste luftföroreningskartan från 2020 överskreds EU:s nya gränsvärden på fler gatusnitt än åtgärdsprogrammet täcker, men enligt de senaste mätningarna från 2023 klaras de kommande gränsvärdena för årsmedelvärden för PM₁₀, PM_{2,5} och NO₂. Även behovet av att upprätta en FLIS behöver utredas närmare. Enligt mätningar för 2023 klaras övre utvärderingströskel för de aktuella luftföroreningarna på Uppsalas känsligaste gator, men enligt mätningarna 2022 överskreds den övre utvärderingströskel för NO₂ dygnsmedelvärde. För bedömning av hur kommunen ligger

till i förhållande till såväl EU:s nya normer som behov av en FLIS behöver luftföroreningskartan 2025 studeras.

Styrning

Behovet av styrning inom luftkvalitetsområdet kvarstår för att säkerställa att nuvarande och kommande lagstiftning uppfylls.

Styrning inom området finns som tidigare redogjort för i svensk lagstiftning. För Uppsala kommun finns även styrning i Mål- och budget 2024, med indikatorerna:

- Antal tillfällen som mätningar överskrider normvärde för partiklar kväveoxid (avser mätpunkt i centrala staden)
- Antal tillfällen som mätningar överskrider normvärde för partiklar PM10 (avser mätpunkt i centrala staden)

Förslag till beslut

Förslag till beslut är att revidera programmet och handlingsplanen. Mål, åtgärder och ambitionerna behöver troligtvis justeras för att stärka styrningen och måluppfyllelsen i linje med de striktare gränsvärdena i EU:s reviderade direktiv. En förebyggande plan behövs för att säkerställa att de nya gränsvärdena klaras på känsliga gatusnitt, där denna handlingsplan kan ses som en ändamålsenlig styrsignal.

Att revidering föreslås redan nu och inte i samband med handlingsplanens slutår 2027 beror främst på att ett tillräckligt ambitiöst förebyggande arbete behöver påbörjas i tid. Då EU:s nya gränsvärden ska klaras till år 2030 borde 2030 vara ett bra slutår för handlingsplanen, snarare än 2027 som är nuvarande slutår. Dessutom var det tänkt redan när handlingsplanen togs fram att den skulle revideras senast 2024 för att omfatta ytterligare åtgärder, baserat på resultatet av de utredningar som fattades beslut om att genomföra. Arbetet fram till 2027 är alltså ännu inte definierat i nuvarande version av handlingsplanen.

Om det även fortsättningsvis krävs ett lagstadgat dokument i form av åtgärdsprogram, FLIS eller annat, kan bedömas efter att luftföroreningskartan studerats under 2025. Behovet av styrning för att uppnå en god luftkvalitet enligt kommunens målsättningar kvarstår dock.

Handläggare:

Johan Gunn, Eva-Lena Laier

Beslutade program och handlingsplaner

Program	Beslutsdatum
Avfallsplan 2023	2022-06-03
Program Bostad för alla 2021–2024	2021-05-05
Program för elitidrott	2020-06-24
Energiprogram 2050	2018-05-28
Program för full delaktighet	2016-12-12
Handlingsplan Gottsundaområdet 2021–2030	2021-06-16
Handlingsplan Gränby, Kvarngärdet och Löten 2024–2026	2024-02-07
Kulturpolitiskt program	2020-02-24
Program för krisberedskap och civilt försvar 2024–2027	2023-10-02
Åtgärdsprogram för kvävedioxid – Uppsala kommuns handlingsplan för luftkvalitet 2022–2027	2022-01-31
Landsbygdsprogram 2017–2023	2017-01-30
Miljö- och klimatprogram 2022	2022-05-30
Handlingsplan för att främja mänskliga rättigheter och motverka diskriminering och rasism i Uppsala kommun 2020–2024	2020-10-21
Näringslivsprogram	2024-03-06
Idrotts- och fritidspolitiskt program	2024-06-17
Handlingsplan för trafikbuller 2021–2023	2021-02-10
Program och handlingsplan för mobilitet och trafik 2022	2022-01-31
Program för trygghet, säkerhet och brottsförebyggande arbete 2022	2022-08-29
Vattenprogram	2021-03-01
Program mot våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål	2022-03-21
Handlingsplan mot välfärdsbrott 2024–2026	2023-11-03
Program för äldrevänlig kommun 2020	2020-05-25
Överenskommelse kommun/föreningsliv 2018–2023	2018-05-28
Samverkansöverenskommelse Uppsala kommun och lokalpolisområde Uppsala-Knivsta 2024–2027	2023-12-13

Postadress: Uppsala kommun, Postadress, 753 75 Uppsala

Besöksadress: Stadshusgatan 2

Telefon: 018-727 00 00 (Kontaktcenter)

E-post: Email

www.uppsala.se